rijksuniversiteit groningen / faculteit gedrags- en maatschappijwetenschappen

alumni orthopedagogiek nieuwsbrief 2025 (2)

Welkom bij de tweede editie van de alumni nieuwsbrief voor 2025 (jaargang 15).

Dit nummer staat andermaal weer vol met interessante nieuwtjes en verhalen. We laten twee alumni aan het woord. We openen met het verhaal van Yolanda Feenstra, die in 1999 afstudeerde in Groningen en veel ervaring opdeed bij verschillende werkgevers. Twee jaar geleden maakte ze een switch en werd coördinator van Buurtgezinnen in de gemeente Leeuwarden.

Rita Zijlstra verhaalt over een imposante reis naar Zuid-Korea en oud-studente (afgestudeerd in 2023) en oud-collega Hendrike Fonteine, schreef een artikel over de diversiteit in werken in de afgelopen decennia.

Er is een aflevering 'Uit de Oude Doos' waarbij wordt teruggeblikt op het eerste congres in Nederland van de I.C.C.P., onder leiding van Presidente Wilhelmina Bladergroen in 1961. Trouwens, over Prof. Bladergroen brengen we tevens het nieuws, dat er 47 jaar na haar afscheid een universitair gebouw naar haar is vernoemd.

Verder de vaste rubrieken 'Orthopedagogiek in het nieuws', 'Nieuwe medewerkers', 'Benoemingen' en nieuws uit de Academische Werkplaats EMB en het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen.

Wens jij ook een bijdrage te leveren aan de volgende nieuwsbrief, dan kan dat door de teksten te sturen naar of door contact op te nemen met Hans Knot: HKnot@home.nl

Ik wens je namens de hele redactie veel leesplezier,
Hans Knot.

Redactie: Hans Knot, Coördinator Alumni Orthopedagogiek Groningen en dr. Jana Knot-Dickscheit, UHD Basiseenheid Orthopedagogiek. Secretariële ondersteuning: Miranda Cazemier van den Berg en Cilia Schrage.

Postadres: Alumni Orthopedagogiek, Populierenlaan 8,

9741HE Groningen.

Mijn gevoel gevolgd: van de gespecialiseerde jeugdzorg naar het organiseren van informele steun

Ik ben Yolanda Feenstra, woon in Leeuwarden met mijn man en heb twee heerlijke puberkinderen. Een zoon van 17 en een dochter van 15. De oudste is dit jaar gaan studeren in Groningen. Mooi om met hem op ontdekking te gaan naar alle studiemogelijkheden en om als ouders dit proces te mogen begeleiden. Ik wil hem vooral de boodschap meegeven dat niets voor eeuwig is: begin ergens en volg je gevoel. Gaandeweg ontdek je pas waar je echt voor staat, waar je kwaliteiten liggen en waar je blij van wordt. Dit jaar doet mijn dochter examen en gaan we ook met haar ontdekken naar welke studie haar gevoel het meeste uitgaat.

Welmoed Visser Korevaar, Karin Zondervan, Yolanda Feenstra, Elly Voorintholt afstuderen 1999.

Ik ben in 1992 begonnen op de HBO-V in Leeuwarden en heb van 1996 tot 1999 Orthopedagogiek gestudeerd in Groningen. Het plan was één jaar orthopedagogiek te studeren, maar dat is uiteindelijk de hele studie geworden. Fijne herinneringen, de kleinschaligheid en gezelligheid in de Grote Rozenstraat en een leuke groep medestudenten.

En een hele waardevolle vriendschap aan overgehouden met drie medestudenten. Al bijna 30 jaar delen we lief en leed en is het bijzonder om te zien hoe een ieder van ons haar eigen pad bewandeld, zowel privé als in het werk.

Iets minder goede herinneringen heb ik aan mijn stage. Hoe praktisch ik ook ben ingesteld, ik koos voor een onderzoeksstage. Onder begeleiding van Han Nakken zette ik een longitudinaal onderzoek op naar het effect van decentralisatie op de kwaliteit van het bestaan van mensen met een verstandelijke beperking. De juiste onderzoeksvragen formuleren, betrouwbare onderzoeksinstrumenten zoeken, statistieken en veel

literatuur bestuderen. Eenzaam zwoegend, zo herinner ik me deze tijd vooral.

Ook aan het begin van mijn werkzame leven heb ik nog wel ‘last’ gehad van mijn keuze voor onderzoek. Want ik wist eigenlijk weinig van de werkzaamheden van een orthopedagoog. Maar alles is goed gekomen. Via ‘s Heerenloo, Maartenswouden, Talant en Molendrift, de meest fantastische en leerzame werkplekken gehad als orthopedagoog in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking.

In deze tijd ook de GZ-opleiding gedaan en daarna de overstap gemaakt naar Jeugdhulp Friesland. Bij Jeugdhulp heb ik altijd gewerkt met jonge kinderen en ouders, het Behandel en Expertise Centrum Jonge kind.

Maar hoe langer ik in de zorg werkte, hoe vaker ik aan het strijden was tussen inhoud en systeem. Inhoudelijke plannen voor kinderen en ouders worden soms belemmerd of gestuurd door regels, financiering, wachtlijsten en beleid. Systemen waar ik geen of weinig invloed op heb. Maar waar ik soms wel de strijd mee aanging vanuit mijn persoonlijke drijfveren of in het belang van een kind. Deze strijd voelde weer als ‘eenzaam zwoegend’ en kostte me enorm veel energie. Ik heb mijn gevoel gevolgd en heb mijn baan opgezegd. Ontzettend spannend, maar het heeft me wel weer bij mezelf gebracht. Waar wil ik voor staan, waar liggen mijn kwaliteiten en wat geeft me energie?

Sinds 2023 ben ik Coordinator van Buurtgezinnen in de gemeente Leeuwarden. Buurtgezinnen is een prachtig (landelijk) initiatief. Onder het motto ‘Opvoeden doen we samen’ koppelt Buurtgezinnen gezinnen die wel wat steun kunnen gebruiken (vraaggezin), aan een stabiel steungezin in de buurt. Eén of meerdere kinderen uit een vraaggezin bezoeken regelmatig een steungezin. Dit geeft de vraagouder(s) wat tijd en ruimte voor henzelf en de kinderen doen mooie (vaak nieuwe) ervaringen op in een steungezin.

De reden om je als vraaggezin aan te melden bij Buurtgezinnen is heel uiteenlopend. Ouders die 24/7 alleen staan voor de opvoeding van de kinderen. Gezinnen waar veel spanning is door bepaalde omstandigheden. Gezinnen waar één van de gezinsleden ziek is of gezinnen die gevlucht zijn en helemaal niemand hier hebben. Wat de reden ook is, ze voelen allemaal de behoefte aan wat steun en/of ze voelen dat ze hun eigen kinderen (tijdelijk) niet kunnen bieden wat ze nodig hebben. En ze staan er voor open om deze steun van een ander gezin te ontvangen.

Steungezinnen zijn juist gezinnen die ruimte voelen om wat voor een ander gezin te doen. Gezinnen die zich realiseren dat ze het goed hebben en dat dat niet voor ieder gezin vanzelfsprekend is. Maar ook vaak gezinnen die zelf hebben ervaren dat steun in een bepaalde periode van hun leven heel belangrijk is geweest en dat ze dat nu zelf willen bieden aan een gezin. Dit kunnen gezinnen met kinderen zijn, maar ook opa’s/oma’s of stellen zonder kinderen.

Als coördinator maak ik uitgebreid kennis met de vraag- en steungezinnen en maak ik de koppelingen. Wie past bij wie? Soms weet ik het meteen, mijn gevoel is daarbij een belangrijke raadgever. Maar ook mijn achtergrond als orthopedagoog en mijn werkervaring komt hierbij heel erg goed van pas. Wat dragen ouders en kinderen uit een vraaggezin met zich mee en welk steungezin kan dat goed ontvangen? Begrip en respect hebben voor elkaar is belangrijk.

Yolanda Feenstra

Wanneer ik twee gezinnen aan elkaar koppel, begint hun ontdekkingstocht. De eerste kennismaking is vaak het meest spannend want: bij wie stap je over de drempel? En daarna volgt een proefperiode waarin kinderen een aantal keer gaan spelen in een steungezin of gezinnen gaan samen wat ondernemen. Belangrijk is dat het gevoelsmatig goed zit. Als coördinator volg en begeleid je twee jaar lang een koppeling. Er zijn regelmatig evaluatiegesprekken en ze kunnen me altijd bellen met vragen.

Deze steun is informeel en vrijwillig. Deze drijfveer is belangrijk en maakt hem ook zo krachtig. Het ontvangen van steun van een gezin die dit doet vanuit hun hart, is wezenlijk anders dan het ontvangen van professionele zorg. Ik zie vraaggezinnen die in kleine stapjes weer wat vertrouwen krijgen in andere mensen. Ik zie wat het doet met vraagouders wanneer een ander spontaan wat voor je doet, bijvoorbeeld ook even de lekke band plakken of met Sinterklaas spontaan een cadeautje langsbrengen. Kleine gebaren, die vaak geen moeite kosten, maar enorm gewaardeerd worden. Ik zie vraagouders die weer wat ruimte krijgen en zo weer andere dingen kunnen oppakken. Denk aan het huis wat opruimen, sporten of even tijd hebben om wat administratie weg te werken. Fijn om daarna weer fris en opgeruimd jouw kinderen te ontvangen.

Maar ook voor de kinderen zie ik hoe waardevol dit is. Kinderen kijken vaak enorm uit naar het bezoeken van een steungezin. Want wat is er fijner dan even alle aandacht te krijgen? En zij doen daar nieuwe ervaringen op. Denk aan het leren omgaan met andere kinderen, een vaderfiguur in het gezin, buiten kunnen spelen, een uitstapje maken, de Nederlandse taal meekrijgen, even geen spanning voelen en onbevangen kind kunnen zijn.

En ook de steungezinnen brengt het veel. Het voelt goed om wat voor een ander te doen, het is gezellig om het plezier en de onbevangenheid van een kind weer te voelen in jouw gezin. En steungezinnen geven zo ook aan hun eigen kinderen een waardevolle boodschap mee: niet ieder kind groeit op in ideale omstandigheden en je kunt wat voor elkaar doen.

Buurtgezinnen richt zich voornamelijk op preventie. Met een tijdig steuntje in de rug kun je voorkomen dat problemen oplopen en er professionele zorg ingeschakeld moet worden. Naast de gevoelsmatige en persoonlijke opbrengst voor gezinnen, levert het een gemeente ook financieel wat op. In sommige koppelingen kan zorg worden afgeschaald of wordt inzet van duurdere zorg voorkomen.

Yolanda kraam

Ik word iedere week weer zo blij van de verhalen, dat werkt voor mij als een soort brandstof. Ook al werk ik alleen in de gemeente Leeuwarden, ik heb nog nooit het gevoel gehad van ‘eenzaam zwoegend’. Het is een voorrecht om omringd te worden door al die gezinnen die hun huis en hart open stellen voor elkaar en Buurtgezinnen.

Buurtgezinnen bestaat dit jaar 10 jaar en is inmiddels in zo’n 150 gemeentes actief. Wil je meer weten over Buurtgezinnen? Op de website www.buurtgezinnen.nl staat veel informatie en kun je zien in welke gemeentes we actief zijn. Mogelijk wil je buurtgezinnen in jouw eigen organisatie onder de aandacht brengen. Of zegt je gevoel nu, ik zou ook wel wat voor een ander gezin willen doen? Nieuwe steungezinnen zijn altijd en meer dan welkom! Neem gerust contact op met de coördinator in jouw gemeente.

Orthopedagoog aan het woord: Hendrike Fonteine. Ze studeerde van 1998 tot en met 2003 in Groningen

Hendrike Fonteine

Orthopedagogiek, gz-psychologie en management

De vele lagen van gedrag

Waar begin je als je een stukje mag schrijven voor in het Alumniblad van Orthopedagogiek?

Een terugblik naar een studie van alweer zoveel jaren geleden. Extra benadrukt door mijn zoon die dit jaar -net als ik “toen”- de KEI-week is gaan lopen.

Met studiegenoten, met wie ik nog steeds bevriend ben, was dit een moment van realisatie. Onze KEIweek voelt nog als gisteren, maar als we realistisch zijn is dat alweer 27 jaar geleden.

In 1998 startte ik met de studie Pedagogische Wetenschappen. Eigenlijk wilde ik psychologie gaan studeren. Maar het pand aan de Grote Rozenstraat 38 trok me toch meer dan het pand van psychologie van destijds. Hoewel de reden van de switch naar pedagogiek dubieus genoemd kan worden (met de kennis van nu), kan ik achteraf zeggen dat het een goede keuze was.

De studie is in al die jaren met de tijd mee gegaan. Er was toen nog geen bachelor of master. Ik begon in een algemeen jaar Pedagogische Wetenschappen en leerde in brede zin over gedrag en opvoeding. Na mijn propedeuse koos ik ervoor om een jaar te gaan backpacken in Australië. Mijn vriend was klaar met zijn studie en dit was voor hem het ideale moment. Ik had de eerste mijlpaal in 'the pocket', verhuurde mijn studentenkamer aan een vriendin en trok er op uit.

Na een fantastisch jaar vol kangoeroes, koala's en kookaburra's pakte ik mijn studie weer op. In het tweede jaar koos ik de studierichting Orthopedagogiek en vanaf het derde jaar kon ik kiezen of ik de richting 'leerstoornissen', 'gehandicaptenzorg' of 'jeugdzorg' wilde gaan doen. Twee van deze richtingen waren verplicht, maar ik kon niet kiezen dus deed ik ze alle drie.

Het laatste jaar brak aan. Een half jaar stagelopen, en daarna nog een half jaar scriptie schrijven.

RENN4 | Prof. W.J. BLADERGROENSCHOOL Groningen

Mijn stage deed ik in de Bladergroenschool in Groningen, waar gedrag van kinderen vaak een uitdaging was voor de omgeving. Wat heb ik daar veel geleerd! En niet alleen in mijn rol als orthopedagoog, maar misschien nog wel veel meer de levenslessen. Een tweetal dingen bleven mij het meeste bij van deze tijd; Allereerst dat Han Nakken (velen van u wel bekend) mij vertelde dat 'stagelopen leidt tot hersenverweking', als ik de kleine debatjes met hem dreigde te verliezen. Hoe vaak ik niet heb teruggedacht aan die zin!

Han Nakken

Het andere, wat me gevormd heeft in die periode, was dat wat een moeder mij vroeg, toen ik als jonge (bijna)orthopedagoog enigszins zenuwachtig met haar in gesprek ging en vertelde hoe het naar mijn idee zat met het gedrag van haar kind. Ze vroeg me hoeveel kinderen ik had groot gebracht en hoe ik dacht dat ze mijn tips moest gaan uitvoeren, terwijl ook haar andere kinderen aandacht vroegen en het huishouden door moest gaan. Dat zette mijn verweekte hersenen aan het werk; Wat wist ík ervan?

Toen ik tegen het einde van mijn stage gevraagd werd om bij Carla Vlaskamp onderzoek te gaan doen, heb ik die kans meteen gegrepen. Een mooie gelegenheid om verder te groeien, zowel in mijn vak als ook als mens. De hersenverweking de baas te worden. Geen adviezen geven aan experts die toevallig geen professionals zijn, maar nieuwe kennis ontwikkelen!

Carla Vlaskamp

Ik heb in deze periode onderzoek gedaan naar de (door)ontwikkeling van expertisecentra en toog met enige regelmaat naar Venlo, alwaar een deelnemend KDC was gevestigd. Ik verbleef in een klooster, waar ik mee mocht eten met de zusters in de refter en deelde in hun verhalen. Een prachtige ervaring die zeker aan mijn groei heeft bijgedragen.

Ik analyseerde gedrag op verschillende vlakken. De vaste structuren van de zusters in het klooster, hun openheid en het warme welkom van mijn ongedoopte Ik. Maar ook de behoefte aan communicatie vanuit ouders, wiens kinderen naar het KDC gingen, en in hoeverre daaraan tegemoet gekomen werd, de manier waarop de begeleiding omging met de kinderen, het testmateriaal dat niet precies voldeed en waar de mogelijkheden voor verbetering lagen.

Na een paar jaar onderzoek werd de behoefte om uit mijn hoofd te gaan en meer te gaan DOEN steeds groter.

Ik gooide het roer om en ging aan de slag als assistent bedrijfsleider en instructrice op de manege Nieboer in Hoogezand. Het lijkt iets heel anders, maar dit was een plek -en een positie- waar ik op gedragsmatig vlak ook enorm veel geleerd heb. Het implementeren van nieuwe werkwijzen (en mensen hierin meekrijgen), het omgaan met weerstand, het overbrengen van kennis...

In 2009, inmiddels moeder van een prachtige zoon van 1, vond ik dat meer zekerheid in de vorm van een vast contract in loondienst een goed idee was en solliciteerde ik bij een organisatie die zorg bood aan mensen met een verstandelijke beperking. De doelgroep waaraan ik mijn hart had verpand. Ik werd aangenomen als manager assistent bij NOVO; De rechterhand van de manager, waarbij ik taken had die het meest vergelijkbaar zijn met een 'projectleider meets secretaresse'. Mijn executieve functies werden op de proef gesteld en getraind. Ik plande en organiseerde, analyseerde en creëerde.

novo

Ik groeide, leerde mijn eigen krachten en valkuilen beter kennen en solliciteerde in 2012 naar de functie van orthopedagoog. 9 jaar na het halen van mijn bul ging ik aan de slag als orthopedagoog. Het voelde toen ook pas alsof ik er echt klaar voor was; als moeder van inmiddels twee kleintjes opgewassen tegen de vragen en opmerkingen van andere moeder-experts, met de levenswijsheid extra die ik in die 9 jaar had opgedaan. Hersenverweking doorstaan. Wetenschap in mijn rugzak. Praktijkervaring in de klei én in de gehandicaptenzorg. Kom maar op.

Ik werd aangenomen en kreeg een aantal woon- en dagbestedingslocaties toegewezen waar ik als hoofdbehandelaar aan de slag ging. Ik verdiepte mij in gedrag, dat nog steeds werd gezien als een uitdaging. Ik doorgrondde, adviseerde en leerde. Ik werd losgelaten, ondergedompeld, zwom, dreigde te verdrinken maar kwam boven. Lieve collega's op wie ik terug kon vallen, levenswijsheid hielp ook mee. Veni, vidi, vici.

In 2020 kreeg ik de kans om mijn postmaster te halen als GZ-psycholoog. Twee jaar lang verdiepte ik mijn kennis over gedrag en psychopathologie. Waar ik al eerder in mijn loopbaan tegen de kloof tussen de gehandicaptenzorg en de GGZ aanliep, werd deze tijdens deze opleiding opnieuw duidelijk. Waar de opleiding tot Orthopedagoog-Generalist meer aansluit bij de doelgroep waar ik mee werkte, wilde ik juist graag meer kennis over de psychopathologie en de Meermalen was ik in mijn werk als orthopedagoog aangelopen tegen het kastje en de muur, als cliënten met een verstandelijke beperking óók kampten met psychische problemen. Als we het niet meer wisten en opname nodig leek, bleek dat zelden een optie omdat we vanuit de kant van de psychologie hoorden dat 'de verstandelijke beperking op de voorgrond stond'. Omgekeerd leek er ook sprake te zijn van een handelingsverlegenheid bij de GGZ. 'Hoe kunnen we behandelen als door een intellectuele beperking onze reguliere werkwijzen niet werken?' Deze werelden moeten nader tot elkaar komen, omdat er heel veel mensen zijn die in beide werelden leven.

Bij mijn werkgever was ik al betrokken bij een project, waarbij we een poli wilden opzetten, zoals in de GGZ, maar dan specifiek voor mensen met een verstandelijke beperking en psychische problematiek.

De kloof tussen de VB zorg en de GGZ werd opnieuw belicht tijdens de GZ-opleiding. Mijn medestudenten waren allemaal psychologen. Vers van de pers, soms met twee jaar werkervaring. Ze zagen op tegen de rol als regiebehandelaar. Een rol die ik niet anders gewend was in het mediërende werk van de orthopedagoog. Voor mensen met een verstandelijke beperking was in hun studie weinig aandacht geweest. Zij hadden zich echter al suf ge-CGT't; ik kwam pas kijken. Hoe ik een socratische dialoog moest voeren was mij onbekend, laat staan het uitvoeren van imaginaire rescripting. Ik wilde hen iets meegeven over onze doelgroep en zelf meer leren uit de psychologie, om de kloof een heel klein beetje smaller te maken.

Mijn werkervaring deed ik op bij een poli voor mensen met een verstandelijke beperking in Leeuwarden en wel bij 's Heeren Loo. Hier zag ik hoe het kan werken. Het gaf mij een mooie gelegenheid om alles wat ik leerde in de opleiding aan te kunnen passen en daarmee ook toe te kunnen passen bij de doelgroep waar mijn hart ligt. Hoe mooi als je kan bijdragen aan het verbeteren van de kwaliteit van leven van een ander.

's Heeren Loo

De GZ-opleiding en de werkervaring die ik daarbinnen had opgedaan was de bevestiging die ik nodig had om mijn schouders nog meer onder de poli van Cosis te zetten. Na de GZ-opleiding bleef ik bij de poli betrokken. Daarnaast werkte ik een jaar voor een andere zorgorganisatie voor mensen met een verstandelijke beperking, Alliade. Daar leerde ik de forensische doelgroep kennen en zag ik gedrag van nog een andere kant.

alliade

Van de cliënten, maar ook van de milieus daaromheen. Werken binnen het gedwongen kader paste minder goed bij mij, ontdekte ik. Toen mijn opdracht daar met succes was afgerond, ging ik voor mijn volle contracturen bij de poli werken van Cosis.

Samen met collega's hebben we daar de poli verder uitgebouwd en bieden we zorg voor mensen die leven op het snijvlak van de VB zorg en de GGZ.

cosis

Onlangs heb ik een mooie volgende stap mogen maken en mag ik als manager me blijven bezighouden met het versmallen van deze kloof.

Een studie die ik koos om het mooie gebouw. Menselijk gedrag vond ik toen al boeiend en blijft me boeien. De gewortelde interesse voor de psychologie die zich niet liet negeren en toch ergens een ondernemersgeest die steeds meer ruimte ging innemen.

Gedrag is overal. En alle gedrag is communicatie, zei Watzlawick. En als je weet wat iemand wil zeggen, ook al is dat zonder taal, dan kunnen we een gesprek voeren. Misschien wel een socratische dialoog.

Hendrike Fonteine

Opinie van Nienke Dokter

Nienke Dokter

'Niet dat vroeger alles beter was, maar werken als gedragswetenschapper brengt nu veel uitdagingen met zich mee.

Teams zijn vaak niet compleet, begeleiders, managers en gedragswetenschappers wisselen regelmatig en de basisveiligheid van cliënten komt daardoor onder druk te staan. Ook tijdens consultaties van het CCE zie ik dit terug. Een traject loopt vaak anderhalf jaar, maar in die tijd wisselen bijna altijd één of meerdere disciplines aan tafel.

Het doet me denken aan mijn tienerjaren, toen ik in het tweede meisjeselftal voetbalde. Er kwamen steeds nieuwe spelers bij. Iedere keer moest je terugschakelen om opnieuw op elkaar ingespeeld te raken, voordat je samen weer vooruit kon.

En ondertussen staat de cliënt daar, die juist gebaat is bij stabiliteit en voorspelbaarheid. En juist door deze situaties laat de cliënt, heel begrijpelijk, gedrag zien waarmee hij of zij aangeeft dat de eigen behoeften in het gedrang komen.

Wat doe je als je ziet dat het beter moet, maar de praktijk op dit moment geen antwoord heeft?

Dit is precies waar morele stress ontstaat: weten wat goed zou zijn, maar beperkt worden door de omstandigheden. Voor mij is het telkens weer de kunst om in dat spanningsveld te blijven staan. Te signaleren en erkennen dat het systeem zijn grenzen heeft, en tóch te zoeken naar wat wél mogelijk is.

Supervisie, intervisie en werkbegeleiding helpen daarbij. Ze bieden een plek om stil te staan bij vragen als: wat doet dit met jou? Hoe houd je je waarden overeind? Hoe blijf je trouw aan jezelf, ook als het systeem hapert?

In die reflectie ontstaat veerkracht. En juist dát hebben we nodig om, ondanks alle wisselingen, verschil te blijven maken voor cliënten.'

Alumni Nienke Dokter is orthopedagoog generalist, supervisor, inhoudelijk organisatieadviseur Bij Noorderwijs

Typemachine met bolletjes door Hans Knot

Toen ik in de zomer van 1975 binnentrad bij Orthopedagogiek, en afkomstig was uit het bedrijfsleven, was het schrikken dat er eigenlijk sprake was van een verouderde organisatie. Een grote Remington typemachine, een nat-kopieermachine, een stencilmachine en niet veel meer waren er. Er diende dus geïnvesteerd te worden, wat een van mijn eerste taken was.

Hoe zat het met de uitvinding genaamd 'typemachine'? Tal van landen hebben zo hun landgenoten als uitvinders geclaimd. In Engeland wordt altijd gesteld dat ene Henry Mill al in het jaar 1774 een octrooi kreeg op een apparaat dat iets van een schrijfmachine weg had. Maar ja, de Italianen vinden dat ene Pellegrino Turri de eer toekomt en de Fransen zijn ervan overtuigd dat hun eigen Xavier Progin toch echt de uitvinder van de schrijfmachine was. En zo kunnen we er nog even doorgaan.

Desondanks wordt de door Christopher Lathman Sholes, Carlos Glidden en Samuel Soule uitgevonden schrijfmachine alom gezien als de enige echte, omdat deze machine als eerste in meervoudige productie werd genomen. De productie vond plaats in de Amerikaans plaats Milwaukee, maar nog in hetzelfde jaar 1867 werd het patent verkocht aan de familie Remington and Sonds. Men maakte vanaf dat moment niet alleen wapens en naaimachines maar ook typemachines. Het zou tot 1873 duren alvorens de eerste commerciële typemachine op de markt kwam in New York.

Natuurlijk waren er de nodige frustraties. Hoe vaak gebeurde het niet dat tijdens het te snelle typen de letters op de aanslagstaafjes met elkaar in de war kwamen. En natuurlijk was er weer geen reserve lint in huis als het lint in de machine het weer eens begaf.

Omstreeks de tijd dat mijn werkend deel van het leven begon was er ook de introductie van de geavanceerde typemachine. Ik doel dan op de IBM- machines met de letterbolletjes. Je kon indien gewenst dezen wisselen zodat je in een ander lettertype kon gaan werken. Bij mijn toenmalige werkgever, het Elektriciteitsbedrijf voor Groningen en Drenthe, werd er een speciale middag georganiseerd zodat alle dames op de typeafdeling – ook al een verloren gegaan woord – kennis konden nemen van de mogelijkheden van deze machine, die werd geïntroduceerd door mejuffrouw Diana de Jonge.

Het installeren en gebruiken van het correctielint ging met het nodige priegelwerk maar er was duidelijk vooruitgang geboekt. Voordelen waren dat er sneller gewerkt kon worden en bovendien dat er door de zachtere aanslagen minder lawaai ontstond.

Begrijpelijk dat in 1975 ook bij Orthopedagogiek de elektrische IBM- typemachine het zonnelicht zag, tot genoegen van velen. Ware het niet, dat het soms een probleem was het reservebolletje te vinden. Regelmatig kwam het voor dat een ander personeelslid deze even had geleend zonder er over een notitie bij de machine te leggen.

Uit de oude doos: I.C.C.P. Congres in Groningen

ICCP 1961

Zowel het instituut voor Ontwikkelingspsychologie als het instituut voor Orthopedagogiek hebben, via een drietal medewerkers, een belangrijke rol gespeeld binnen de ontwikkeling van de International Council for Childrens Play. Het was in de jaren vijftig van de vorige eeuw dat er in diverse Europese landen een groeiend besef was van de waarde van spel en speelgoed voor de ontwikkeling van het jonge kind.

Internationaal werd er op allerlei fronten aandacht besteed aan dit onderwerp, waarbij in Nederland de nadruk werd gelegd op oudervoorlichting. Zo werd er onder meer de folder 'Welk speelgoed kiezen wij voor onze kinderen?' wijds verspreid. Tijdens de Wereld Expo in Brussel in 1958 kwam een aantal psychologen en pedagogen bijeen om te praten over internationale samenwerking via het stichten van een werkgroep die op wetenschappelijk gebaseerde basis objectieve voorlichting over speelgoed diende te gaan geven.

De volgende stap was een uitnodiging van de Duitse organisatie Ausschuss Gutes Spielzeug aan vertegenwoordigers uit diverse landen in 1959 om bijeen te komen in Ulm. 12 landen waren daar vertegenwoordigd tijdens een congres. Onder de genodigden was ook mej. Wilhelmina J. Bladergroen. Zij was destijds lector in de ontwikkelingspsychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Aan het einde van het congres in Ulm, nadat vanuit alle landen verslag was gedaan van activiteiten op het gebied van goed speelgoed, werd eenstemmig besloten tot oprichting van de I.C.C.P.

Bevordering van onderzoek naar goed speelgoed;

Uitwisseling van gegevens door vertegenwoordigers vanuit de verschillende landen;

Bevordering tot voorlichting over goed speelgoed; en

Het komen tot gemeenschappelijke acties.

Onder het laatste punt van aandacht richtte men zich op het recht van het kind tot spelen; om speelgoed in het algemeen te verbeteren en om het publiek in te lichten over het goede speelgoed en de waarde daarvan ten opzichte van de ontwikkeling van het kind.

In elk land diende een werkgroep te worden samengesteld om het een en ander uit te werken. Naast Blader-

groen nam mej. W.M. Nijkamp zitting in deze Nederlandse tak, die bekend werd als 'Werkgroep voor Spel en Speelgoed'. Nijkamp was de toenmalige inspectrice van de Nutskleuterscholen in ons land.

In de vroege winter van 1960 werd door de werkgroep een onderzoek ingesteld naar het voorkeur-spel en het voorkeur-speelgoed van Nederlandse kinderen tussen 4 en 10 jaar. Resultaten van dit onderzoek werd door mej. Wilhelmina Bladergroen gepresenteerd op het eerste officiële congres van de I.C.C.P., dat in 1960 werd gehouden in het Engelse Brighton. Tijdens deze bijeenkomst werd besloten het volgende congres te houden in Groningen. De Nederlandse werkgroep werd vervolgens ondergebracht bij de Stichting Kinderverzorging en Oudervoorlichting. Dit schepte onder meer de mogelijkheid gemakkelijker faciliteiten te krijgen voor het tweede congres van de I.C.C.P.

ICCP Ontvangst stadshuis

Uiteindelijk werd deze georganiseerd binnen de muren van de Rijksuniversiteit en wel in een aantal zalen van de Academiegebouw van 14 tot en met 17 september 1961. Tijdens de openingsbijeenkomst werd de eerste toespraak gehouden door prof. Kuenen, de toenmalige Rector Magnificus van de RuG. Namens de gemeente Groningen was de wethouder voor Onderwijs, mevrouw Aartsen-Jansen, aanwezig terwijl ook vertegenwoordigers van het Departement van Maatschappelijk Werk naar Groningen waren gekomen.

Voor die tijd was de organisatie van een congres wel iets heel speciaals en kreeg het congres uitgebreid aandacht. Zo meldde het Nieuwsblad van het Noorden op vrijdag 15 september over de opening van het congres en de activiteiten in de avonduren, die plaats vonden in de Japanse Zaal van hotel Frigge. Mej. Bladergroen, die in 1966 werd benoemd tot Hoogleraar Orthopedagogiek, bleef jaren actief binnen de I.C.C.P. als Presidente

ICCP Nederlandse vertegenwoordiging

en werd later opgevolgd door dr. Rimmert van der Kooij en weer later door dr. Roel de Groot. Beiden waren ook werkzaam bij het Instituut voor Orthopedagogiek.

Het zal in de jaren tachtig van de vorige eeuw zijn geweest dat de auteur van dit artikel alle foto's, destijds gemaakt op het I.C.C.P. Congres in Groningen, heeft gerangschikt in een mooi foto-album. Het album werd uitgeleend aan Rimmert van der Kooij en kwam in het voorjaar van 2025 weer terug en is nu opgenomen in het Erfgoed van de Faculteit GMW. Een aantal foto's ziet U in deze editie van de alumni nieuwsbrief, waar-

Professor Bladergroen en Burgemeester Tuin

onder een ontvangst op het Stadshuis door de toenmalige burgemeester Tuin.

Wat tevens bewaard is gebleven is de lezing die Wilhelmina Bladergroen tijdens voornoemd congres in 1961 heeft gegeven:

https://www.rug.nl/gmw/organisation/collaboration/alumni/openingsrede-congres-spel-en-speelgoed-14-september-1961.pdf

Bron: Verslag I.C.C.P. Congres Groningen september 1961 in het Erfgoed Archief GMW.

Hans Knot, met dank aan Heleen Vrijhof.

Nieuwe medewerkers Orthopedagogiek

Marte Poelstra

Mijn naam is Marte Poelstra en sinds afgelopen juni ben ik werkzaam als junior onderzoeker bij Orthopedagogiek binnen de RuG. Ik heb de onderzoeksmaster Child Development and Education afgerond aan de UvA, met een focus op ongelijkheid in het onderwijs. Zo heb ik onder andere onderzoek gedaan naar de invloed van sociaal-economische status op stereotypes en attributies voor het falen van arme kinderen in het basisonderwijs. Daarnaast heb ik veel praktijkervaring opgedaan als (bijles)docent en als begeleider van leerlingen met speciale behoeften in het basisonderwijs.

Bij orthopedagogiek werk ik met Elisa Kupers, Anke de Boer en Christy Tenback aan het EXPAT project. Binnen dit project onderzoeken wij een interventie gefocust op de omgang van leraren met externaliserend gedrag in het voortgezet (speciaal) onderwijs. Het doel van deze interventie is het verbeteren van de omgang van leraren met probleemgedrag in de klas, om inclusie en integratie in het reguliere onderwijs te verbeteren. Dit onderzoek sluit nauw aan op mijn achtergrond en mijn interesses, dus ik ben enthousiast van start gegaan

Sam Griep

Mijn naam is Sam Griep en op 1 juni ben ik gestart als junior onderzoeker. Ik doe samen met dr. Steffie van der Steen en dr. Jorien Luijkx onderzoek naar de inzet van een robothond bij de logopedische behandeling van jonge kinderen met een vermoeden van een taalontwikkelingsstoornis (TOS). De robothond zal ingezet worden tijdens (een deel van) de individuele logopedische behandeling waarbij we onder andere gaan kijken welke invloed dit heeft op de spraak-/taalontwikkeling. Het komende jaar zal ik één dag in de week voor dit onderzoek aan het werk zijn.

Daarnaast ben ik behandelcoördinator op de Taaltrein van Kentalis in Groningen en Drachten. Op deze locaties zal het onderzoek dan ook uitgevoerd worden. Ik vind het superleuk om weer 'terug' te zijn bij de RUG. Ik heb hier zowel mijn bachelor Pedagogische Wetenschappen als mijn master Orthopedagogiek en master Onderwijswetenschappen – Learning in Interaction afgerond. Ook ben ik op verschillende manieren betrokken geweest bij de opleiding door middel van het invullen van een bestuursjaar bij de studievereniging ODIOM en het deel uitmaken van de opleidingscommissie en het voorlichtingsteam van de faculteit.

Inmiddels ben ik al vijf jaar als orthopedagoog aan het werk bij Kentalis (waar ik ook mijn stage van Orthopedagogiek liep). Het gedrag van zowel mens als dier en de interactie tussen mens en dier interesseert mij ontzettend. Nadat ik mijn thesis voor Onderwijswetenschappen over de inzet van 'leeshonden' in het onderwijs had geschreven (o.a. bij Steffie) heb ik nog de opleiding Therapie met inzet van dieren gedaan aan de Aeres Hogeschool. Tijdens deze opleiding kwam Steffie als gastdocent langs en raakten we aan de praat over

mijn werk en haar onderzoeken. Ons gezamenlijke enthousiasme heeft geleid tot dit interessante onderzoek. Ik heb dan ook erg veel zin in het komende jaar!

Eshter Nederhof

Mijn naam is Esther Nederhof. Sinds augustus 2025 werk ik twee dagen per week als docent Orthopedagogiek. Ik houd mij vooral bezig met het begeleiden van masterthesen en -stages, en daarnaast onder andere met SSLB, dat staat voor Stage en Studieloopbaanbegeleiding. Dat is een onderdeel van de Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs (AOLB). Ik geef vanuit de RuG het onderdeel studievaardigheden, samen met mijn collega's Inge Wigchers en Hilde Tjeerdema. Naast mijn werk bij Orthopedagogiek heb ik een bedrijf als leefstijloloog. Ik coach mensen richting meer gezondheid, het liefst terwijl mensen een aantal dagen verblijven in de vakantiewoning in mijn woonboerderij in Norg. Samen met mijn gezin ontwikkel ik daar een eetbare bostuin. Ook werk ik aan een boek over voeding voor gezonde hersenen: Hersenvoer.

Ik heb Bewegingswetenschappen gestudeerd aan de VU in Amsterdam en ben in Groningen gepromoveerd op het overtrainingssyndroom bij topsporters. Na een postdocperiode in Brussel werkte ik bijna tien jaar als onderzoeker bij de afdeling Psychiatrie in het UMCG, waar ik mij richtte op stress en depressie in het TRAILS-cohort. Ondertussen werkte ik ook een tijdje als gastonderzoeker in Tucson, Arizona.

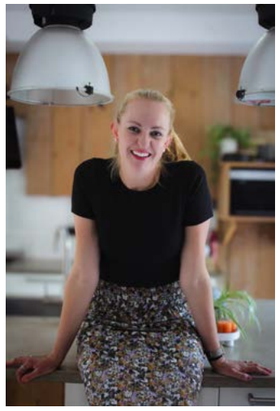

Lisette Wijbenga

Mijn naam is Lisette Wijbenga en sinds september werk ik als postdoc onderzoeker aan de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen binnen het project Boeien en Binden, samen met Annette van der Putten, Annet ten Brug en Jasperina Brouwer. In dit project onderzoeken we wat (toekomstige) professionals inspireert om te gaan werken met mensen met (zeer) ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen (ZEVMB) en wat hen motiveert om in het werkveld te blijven. Over dit onderwerp is binnen de gehandicaptenzorg nog weinig kennis beschikbaar: veel studies richten zich vooral op andere sectoren en benadrukken redenen om te vertrekken, in plaats van wat professionals juist aantrekt of stimuleert om te blijven.

In 2012 behaalde ik mijn bachelor Psychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen, waardoor het voor mij voelt als thuiskomen om hier nu weer te werken. Na mijn bachelor heb ik ervaring opgedaan in verschillende functies zowel met als voor jongeren, in Nederland en Guatemala, en daarnaast binnen de softwaresector. Vervolgens heb ik de master Jeugdstudies afgerond aan de Universiteit Utrecht.

In november 2024 verdedigde ik mijn proefschrift, dat ik heb uitgevoerd bij de afdeling Gezondheidswetenschappen van het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG), in samenwerking met de Hanze Hogeschool. De titel van mijn proefschrift is: "Mental health through the life course: Understanding the interrelations between individual and psychosocial factors, and social participation." De afgelopen twee jaar combineerde ik dit traject met een parttime aanstelling als docent-onderzoeker bij de Master Advanced Nursing Practice (MANP) aan de Hanze Hogeschool.

Alexandra Knauerhase

Mijn naam is Alexandra Knauerhase en ik ben in september begonnen met mijn PhD bij Annet ten Brug, Sanne te Meerman en Laura Batstra. Ik kom oorspronkelijk uit Duitsland, maar ik heb hier in Groningen mijn Bachelor en Master afgerond, met een focus op klinische- en neuropsychologie. Mijn onderzoek richt zich op contextuele factoren die van invloed zijn op kinderen en gezinnen met een zorgvraag, en hoe je niet alleen het individu, maar ook de context, waarin ze leven, kunt onderzoeken.

Sebastian Lortz

My name is Sebastian Lortz and I have started a PhD in Psychometrics at the department Orthopedagogy. I look forward to working on computerized adaptive testing in the context of a neuropsychological application, under the supervision of Muirne Paap and Niek Frans.

A little bit about myself: I graduated from the Research Master's program with a specialization in psychometrics and statistics. Before that, I completed two B.Sc. degrees: one in Health Sciences at TU Munich and one in Psychology at the University of Groningen (RUG). Along the way, I gained experience in several roles, including research assistant, teaching assistant, consultant at the Methodology Shop, and statistics tutor.

Silke Hoekstra

Mijn naam is Silke Hoekstra en ik ben per september begonnen als PhD kandidaat bij orthopedagogiek. Mijn onderzoek richt zich op opvoedstress in het familiesysteem. Hierin willen we kijken naar zowel vaders als moeders, hoe ouders elkaar beïnvloeden, maar ook de manier waarop ouders samenwerken. Daarnaast zullen we de rol van consultatiebureaus in het ondersteunen van ouders met het omgaan met opvoedstress bestuderen. Hierin word ik begeleid door Prof. Dr. Anna Lichtwarck-Aschoff, Dr. Katrien Helmerhorst en Dr. Loes van Rijn-van Gelderen.

Hiervoor heb ik de bachelor Psychologie in Groningen gevolgd waarna ik de master Klinische Neuropsychologie heb gedaan. Vervolgens ben ik aan de slag gegaan als docent bij de Academic Development and Skills Unit van Psychologie, waar ik met veel plezier eerste- en tweedejaarsstudenten mocht begeleiden en enthousiasmeren. Tijdens mijn master en werk als docent nam mijn interesse in onderzoek toe en was ik specifiek geïnteresseerd in gezondheidsgedrag en ziektepreventie. Daarom besloot ik de research master Clinical and Psychosocial Epidemiology aan het UMCG te gaan doen. Daar heb ik mijn master thesis geschreven bij de afdeling Gezondheidspsychologie over de ontwikkeling van sociale steun voor gezondheidsgedragingen (bijvoorbeeld regelmatig sporten) nadat mensen een obesitasoperatie ondergaan. Ik kijk ernaar uit om mij nu in een nieuw onderwerp en werkveld te verdiepen!

Mijn naam is Hilde Tjeerdema en per 1 september ben ik begonnen als docent bij Orthopedagogiek. Studenten zullen mij voornamelijk treffen als docent (academisch schrijven) en als begeleider voor hun masterscripties. Met het zicht op de Gadourekzaal - waar ik ooit zelf als student mijn eerste colleges volgde - voelt het als thuiskomen.

Hilde Tjeerdema

Aan de RUG studeerde ik medische sociologie en wijsbegeerte van de sociale wetenschappen. Daarna schreef ik een proefschrift bij de vakgroep Theorie en Geschiedenis van de Psychologie. In mijn proefschrift getiteld 'The story of the delinquent Asperger': On connecting autistic conditions to delinquency' beschrijf ik hoe forensische gedragsdeskundigen relaties leggen tussen stoornissen op het autistische spectrum en delinquentie, met speciale aandacht voor de performatieve rol van voorbeeldportretten (exemplary portraits). De wisselwerking tussen wetenschap, politiek en samenleving heeft nog steeds mijn interesse. Ik ben dan ook blij verrast dat er bij Orthopedagogiek zoveel belangstelling is voor thema's als demedicaliseren, inclusief onderwijs en het versterken van de pedagogische basis. Ook studenten weten de opleiding in grote getale te vinden en daarmee is er voorlopig genoeg te doen binnen Orthopedagogiek.

Sacha Brayley

My name is Sacha Brayley, from Vancouver, Canada. I moved to Groningen at the end of July, and I'm a PhD candidate in the Orthopedagogy / Inclusive and Special Needs Education department. My research will focus on supporting gifted students in inclusive education. This topic is a great passion of mine as I've spent many years working closely with gifted and multi-exceptional students. I am very excited to work with my promoter, Elisa Kupers, when she returns in January, and with my interim promoter, Alexander Minnaert, and my supervisors Run Tan and Astrid Menninga.

I recently completed my Master of Counselling Psychology at Adler University in Vancouver. My thesis focused on academic and social-emotional coping in gifted students. Prior to that, I worked for several years as a learning support teacher in special education. I also have an interest in environmental issues, and I previously completed an MSc in Ecological Restoration

at Simon Fraser University and a BSc in Biology at the University of Sydney, Australia.

Inge Wichgers

Mijn naam is Inge Wichgers en ik ben in september begonnen als docent bij Orthopedagogiek. Daarvoor heb ik de bachelor Algemene Sociale Wetenschappen gedaan te Utrecht, en bij PedOn de masters Algemene Pedagogische Wetenschappen, met als specialisatie Jeugd en Leven lang leren, en Onderwijskunde, met specialisatie Onderwijsbeleid en -organisatie.

Ik ben weer terug in het gebouw waarin mijn loopbaan startte, want van 2015 tot 2017 werkte ik bij de vakgroep Grondslagen van de Pedagogiek. Daarna ben ik bij het GION gepromoveerd op een onderzoek naar profielkeuzebegeleiding in het voortgezet onderwijs. Bij het GION ben ik ook docent geweest. Daarnaast deed ik postdoctoraal onderzoek naar onderwijs over zingeving bij de Faculteit Religie, Cultuur en Samenleving van de Rijksuniversiteit Groningen en de Protestantse Theologische Universiteit.

Ik werk hier van maandag t/m woensdag aan thesis- en stagebegeleiding en als docent bij met name Academische Vaardigheden, Studievaardigheden (ook coördinator) en Gedrag in de Klas. De andere dagen werk ik aan artikelen en geniet ik van mijn vrije tijd, waarin ik onder andere actief ben bij mijn bewonersvereniging in Beijum, Groningen.

Mijn naam is Wiger Hartstra en ik ben in september begonnen als junior onderzoeker. Onder begeleiding van Naomi Dorsman, Annette van der Putten, Aly Waninge en Annelies Overwijk doe ik onderzoek naar het onderwijs aan kinderen met zeer ernstige meervoudige beperkingen. Aan de hand van een scoping review en interviews willen we de kennis hierover inventariseren. Mijn bachelor Psychologie en mijn master,Theory and History of Psychology, heb ik beide in Groningen gedaan. Na mijn studie heb ik nog een jaar bij een klein onderzoeksbedrijf in Groningen gewerkt.

Wiger Hartstra

Gabrielle Kleygrewe

My name is Gabrielle Kleygrewe, though most people call me Gabs. I recently joined the Groningen faculty as a PhD candidate in Pedagogical and Educational Sciences, under the supervision of Steffie van der Steen, Run Tan, and Alexander Minnaert. My project, Inclusion and Integration using School Dogs, examines how animal-assisted education can support children with special needs in their academic, social, and emotional development. I am especially interested in how school dogs may foster safe, inclusive environments that support both student wellbeing and animal welfare.

Originally from Louisiana, USA, I moved to the Netherlands seven years ago and have since completed two master's degrees in Clinical Psychology. Alongside my studies, I gained experience as a junior lecturer at Vrije Universiteit Amsterdam, where I guided students in academic writing, statistics, and thesis supervision, and coordinated the mentorship program for three years. I have expanded my clinical work by providing trauma-informed care for asylum seekers and survivors of human trafficking at the Helen Bamber Foundation in London. More recently I worked as the Lead Psychologist at Bright Bird, developing innovative digital content that supports preventative mental wellbeing for students and employees. I currently maintain my role as a basic psychologist for Me Time Healing, providing CBT-based support to various populations.

Outside of work, I live in Amsterdam with my goldendoodle, Maxi, who I am training as a therapy dog and who I hope will one day accompany me in my research. I enjoy staying active through dancing with my crew at events and competitions around the Netherlands, rock climbing, pole vaulting, and running; and I find balance in quieter moments, particularly cherishing a morning coffee.

I am excited to combine my passion for psychology, education, and animal-assisted interventions in this PhD project and to collaborate with my colleagues here at Groningen. Please feel free to reach out any time.

I am always happy to connect over coffee, research ideas, a dog walk, or simply a good conversation.

Best wishes,

Gabs

Promoties Orthopedagogiek

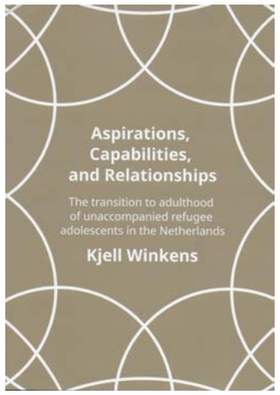

Aspirations, capabilities, and relationships

The transition to adulthood of unaccompanied refugee adolescents in the Netherlands

K. (Kjell) Winkens, MSc

Promotors: Prof. dr. M. (Monika) Smit, dr. W.J. (Wendy) Post, dr. A.E. (Elianne) Zijlstra

This thesis focuses on the influence of social relationships and institutions on the transition to adulthood of adolescents who fled to the Netherlands without their families. In the short period before adulthood, they have to process their experiences before and during their flight, make plans for the future, and overcome challenges in the present.

The literature review shows that the transition to adulthood should be viewed within policy contexts, from the perspective of adolescents' broad social network instead of through singular groups of actors such as social workers.

My research with adolescents themselves shows that they encounter challenges during the transition. Yearlong waiting periods, for an asylum status and for family reunification, cause stress and uncertainties for adolescents. Especially since there is a lack of adequate reception facilities, and adolescents are often transferred between temporary emergency centres.

During and after the asylum procedure, adolescents often keep in touch with their parents. This enables the continuation of a sense of familyhood, despite physical separation. Their perceived role within their family does change over time. For example, adolescents often develop (increased) feelings of responsibility for their family's current or future wellbeing, by making preparations for the period after reunification.

In order to pursue their long-term aspirations, adolescents often have to set priorities in the short term. For example, to learn the language before they are able to study. In order to understand the choices of adolescents, the influence of the social network and institutions should be examined for each intermediate step.

https://research.rug.nl/en/publications/aspirations-capabilities-and-relationships-the-transition-to-adul

"No one learns like me"

Zooming in on the needs, interactions, and classroom experiences of autistic students in mainstream secondary education in the Netherlands and Mexico

Fernanda Esqueda Villegas, MSc

Promotor: Prof. dr. A.E.M.G. (Alexander) Minnaert

Co Promotor: dr. S. (Steffie) van der Steen

Inclusie van leerlingen met autisme in het reguliere middelbare onderwijs

Door de opkomst van inclusief onderwijs gaan steeds meer leerlingen met autisme naar reguliere scholen. Hun specifieke uitdagingen op het gebied van sociale communicatie en interactie worden echter vaak gezien als belemmeringen voor echte inclusie. Daardoor profiteren niet alle leerlingen in gelijke mate van deze leeromgevingen. Fernanda Esqueda Villegas onderzocht de ervaringen van autistische leerlingen op reguliere middelbare scholen in Nederland en Mexico. Haar conclusie is dat hun inclusie kan worden bevorderd door het creëren van een autismevriendelijke omgeving en eenvoudige, praktische stappen, gebaseerd op de behoeften van deze leerlingen.

Haar project laat zien op welke manieren scholen leerlingen met autisme beter kunnen ondersteunen. Een belangrijke eerste stap is het bieden van ondersteuning aan leerkrachten zelf. Het geldt vooral bij het ontwikkelen van strategieën om de interesses van leerlingen te herkennen, effectief samen te werken met collega's en autismevriendelijke lesmethoden toe te passen.

Tegelijkertijd is het cruciaal te kijken naar de perspectieven van leerlingen met autisme, omdat leerkrachten hun behoeften niet altijd accuraat inschatten. Hoewel er verschillen zijn tussen de ervaringen van meisjes en jongens met autisme, benadrukken beide doelgroepen dat school niet alleen draait om academisch succes,

maar ook om het ontwikkelen van een gevoel van verbondenheid en het bevorderen van emotioneel welzijn.

Ten slotte, ongeacht individuele kenmerken en behoeften, zijn leerlingen met autisme vaak meer betrokken bij de les wanneer er zowel ruimte is voor autonomie als een duidelijke structuur wordt geboden. Positieve interacties met leerkrachten en medeleerlingen versterken bovendien hun leerproces en helpen hen om hun doelen te bereiken.

Proefschrift:
https://hdl.handle.net/(...)2f-893d-a3f81d69c6bc

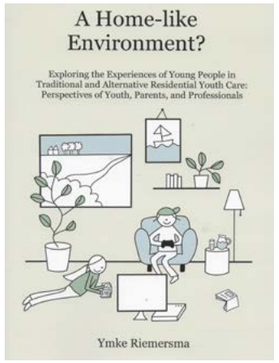

A home-like environment?

Exploring the Experiences of Young People in Traditional and Alternative Residential Youth Care: Perspectives of Youth, Parents, and Professionals

Huiselijkheid en stabiliteit in de residentiële jeugdhulp

De residentiële jeugdhulp is gericht op een betere aansluiting op de behoeften van jeugdigen die niet thuis kunnen wonen. Voorheen werd hulp vooral geboden in behandelgroepen (8 tot 10 jeugdigen) op instellingsterreinen met een zo kort mogelijk verblijf. De laatste jaren is er echter een verschuiving naar alternatieve vormen, zoals gezinshuizen en kleinschalige voorzieningen. Hier wonen 4 tot 8 jeugdigen (bij voorkeur 4-6) in een reguliere woonwijk, met de mogelijkheid van een langduriger verblijf, vaak tot minimaal 18 jaar. In haar onderzoek heeft Ymke Riemersma deze verschillende vormen van residentiële jeugdhulp in kaart gebracht.

In haar onderzoek, gefinancierd door Stichting het Vergeten Kind, werden 41 jeugdigen over een periode van circa 18 maanden gevolgd om zicht te krijgen in het ervaren leefklimaat, de stabiliteit van hun verblijf en de kwaliteit van leven. Jeugdigen, ouders én professionals lijken de alternatieve voorzieningen positiever te waarderen dan de traditionele voorzieningen. Factoren zoals een huiselijke sfeer, toegang tot het sociale netwerk en sport- of andere clubs dragen hieraan bij. Het blijkt dat jeugdigen in alternatieve voorzieningen minder vaak verhuizen dan jeugdigen in traditionele voorzieningen. De ervaren kwaliteit van leven verschilt per jeugdige, maar hangt samen met factoren als de relatie met ouders en begeleiders.

De bevindingen onderstrepen het belang van investeren in een positief leefklimaat binnen de residentiële jeugdhulp. Een huiselijke omgeving, een persoonlijke aanpak en aandacht voor het begeleiden van contact met ouders en het sociale netwerk zijn cruciaal voor de ontwikkeling van jeugdigen. Dat raakt ook aan bredere vraagstukken, zoals de dakloosheid onder jongeren na uitstroom uit de zorg en de aangekondigde sluiting van gesloten jeugdhulpvoorzieningen.

Proefschrift:
https://hdl.handle.net/(...)08-b975-94f5b4afd06a

Feminist Democracy and Buen Vivir in Latin America

A.G. (Gabriela Gallardo Lastra) PhD

Promotor: prof. dr. M. (Mónica) Lopez Lopez

Copromotors: dr. R. Ramírez Gallegos, dr. J. (Joram) Tarusarira

Feministische democratie en Buen Vivir in Latijns-Amerika. In haar dissertatie onderzocht Gabriela Gallardo Lastra hoe feminisme bijdraagt aan nieuwe vormen van feministische democratie in Latijns-Amerika, in relatie tot het Buen Vivir-model van welzijn en ontwikkeling. Vanuit een dekoloniaal en intersectioneel feministisch perspectief stelt zij hegemoniale vormen van kennisproductie ter discussie, met nadruk op de ervaringen van subalterne vrouwen. Deze benadering laat zien hoe onderdrukking en privileges elkaar kruisen in politieke participatie, zorgarbeid en gemeenschapsrelaties, en schetst zo een breder kader van democratie en Buen Vivir.

De dissertatie omvat zes empirische studies die kwalitatieve en kwantitatieve methoden combineren. De eerste analyseert hoe Ecuadoraanse parlementariërs (2013–2017) gender en intersectionaliteit benaderden, waarbij persoonlijke ervaringen hun agenda's vormden. De tweede richt zich op gemeenschapsdemocratie en de intergenerationele overdracht van waarden door inheemse vrouwen tijdens de nationale staking van juni 2022, en benadrukt spanningen rond gendergerelateerd geweld en structureel racisme. Een derde studie onderzoekt Buen Vivir vanuit het perspectief van inheemse vrouwelijke leiders, theoretisch gevoed door feministische benaderingen. Het vierde artikel bestudeert tijd en zorgarbeid, en laat zien dat zorg zowel emanciperend als vervreemdend kan zijn, en ongelijk verdeeld is tussen mannen en vrouwen, wat het Buen Vivir beperkt. Een vijfde studie analyseert met enquêtegegevens uit Mexico (2020) de relatie tussen feministische waarden en democratische participatie. Ten slotte toont een vergelijkende studie van presidentsverkiezingen in zeven Latijns-Amerikaanse landen hoe feministische bewegingen vrouwen mobiliseren voor progressieve opties, in contrast met mannelijk stemgedrag.

Gallardo Lastra benadrukt het transformerende potentieel van feminisme en draagt met haar werk bij aan een holistisch begrip van democratie in Latijns-Amerika, gebaseerd op sociale en ecologische rechtvaardigheid, gendergelijkheid en respect voor pluriforme kennis.

Proefschrift: https://hdl.handle.net/(...)f3-b383-cbb7d-856ccaf

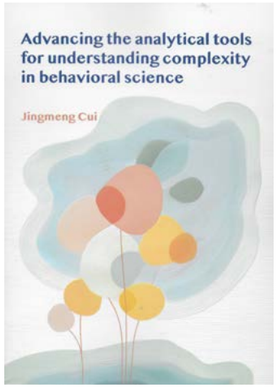

Advancing the analytical tools for understanding complexity in behavioral science.

Promotor Prof. Dr. Anna Lichtwarck-Aschoff

Co promotor: dr. F.W. Hasselman

Our thoughts and feelings are influenced by countless biological, psychological, and social factors that constantly interact with each other. Because these processes are so complex, it is often difficult to understand, for example, why someone's mood suddenly shifts from good to bad, and vice versa. In my thesis, I use ideas from the theory of complex systems to gain more insight into psychological processes. I focus on three themes. First, I study how the stability of psychological states can be illustrated with the metaphor of a ball in a landscape: for a healthy person, the ball lies in a deep, healthy valley, while for a vulnerable person, the ball may also be in a healthy valley, but that valley is shallower and therefore less stable. With new methods and computer programs, I show how we can calculate such "landscapes," both with simulations and with real data. Second, I look at sudden changes during treatments. Sometimes we can find signals that predict such a change, such as increasing fluctuations in mood. I discuss what types of changes there are and how therapists can better understand what is happening. Third, I study the nonlinear dynamics of psychological processes, in other words, the fact that small causes can sometimes have large consequences. For this, I develop new analysis methods. Finally, I reflect on the opportunities and challenges of this research and emphasize the importance of collaboration between different disciplines.

Proefschrift:
https://hdl.handle.net/(...)58-8c6c-8f56d762ec05

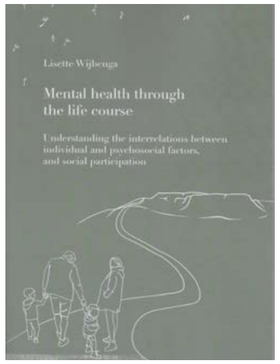

Mental health through the life course: understanding the interrelations between individual and psychosocial factors and social participation.

Promotors: prof. dr. S.A. Reijneveld en dr. A.F. de Winter.

Co promotor dr. J. Hofstra.

Mentale gezondheid gedurende de levensloop: inzicht in de onderlinge relaties tussen individuele en psychosociale factoren, en sociale participatie

Wat je meemaakt in jouw jeugd en adolescentie kan blijvende gevolgen hebben, vooral voor jouw mentale gezondheid en maatschappelijke participatie, zoals deelname aan school en werk. Voorbeelden daarvan zijn een moeilijke gezinssituatie, ingrijpende gebeurtenissen of ongezond gedrag op jonge leeftijd. Deze factoren beïnvloeden hoe jongeren zich voelen, hoe ze presteren op school en of ze hun weg naar werk vinden. Om jongeren goed te kunnen ondersteunen moeten deze complexe verbanden beter begrepen worden; de kern van dit proefschrift van Lisette Wijbenga.

De resultaten laten zien dat ongezond gedrag en stressvolle gebeurtenissen in de puberteit de mentale gezondheid beïnvloeden van kindertijd tot volwassenheid.

Meest ongezond gedrag had geen invloed, uitgezonderd obesitas-gerelateerd gedrag. Mentale problemen als kind vergrootten de kans op stressvolle gebeurtenissen

en negatief gezinsfunctioneren, maar een goed gezinsfunctioneren beschermde niet tegen latere problemen.

Moeilijke jeugdervaringen kunnen leiden tot latere mentale gezondheidsproblemen, maar niet iedereen is daar even kwetsbaar voor. Vooral emotionele mishandeling en verwaarlozing bleken sterk bepalend, en onvoldoende emotieregulatie en cognitieve kwetsbaarheden vormden belangrijke schakels. Vijf cognitieve vaardigheden (afleidingen negeren, ergens aan beginnen, aandacht vasthouden, plannen en tijd bewaken) verklaarden het verband tussen mentale problemen en studiesucces. Tot slot verliep de overgang van school naar werk minder gunstig bij jongeren uit gezinnen met een lagere sociaaleconomische status, onafhankelijk van hun mentale gezondheid.

Kortom, dit proefschrift laat zien dat mentale gezondheid in de kindertijd invloed heeft op hoe het later gaat, zowel mentaal als in participatie. Deze bevindingen onderstrepen het belang van preventie, tijdige hulp en beleid dat eerlijke kansen biedt aan jongeren.

Proefschrift:
https://hdl.handle.net/(...)ec-b212-2eecf121e3ae

Afscheid Marja Cantell

afscheid Marja Cantell

Op 26 juni maakte Marja Cantell via LinkedIn bekend dat zij, na een periode van 14 jaar, Orthopedagogiek gaat verlaten: ‘Een week geleden vierde ik met een toegewijde groep Nederlandse en internationale collega’s het afstuderen van mijn laatste lichting masterstudenten Doofblindheid. Na bijna 14 jaar aan de Rijksuniversiteit Groningen [en 35 jaar in de academische wereld] heb ik besloten om vervroegd met pensioen te gaan. Ik heb genoten van het delen van mijn levenslange interesse in motorische ontwikkeling.

Ik ben trots op het MELLE-project met Suzanne Houwen, Erica Kamphorst, Gerda van der Veer, Alexander Minnaert en Tanja Kakebeeke, een longitudinaal onderzoek naar jonge kinderen waar tientallen BA-, MA- en PhD-studenten bij betrokken zijn. Resultaten zijn beschikbaar in artikelen van goede kwaliteit.

De afgelopen jaren heeft het coördineren van de master Doofblindheid me meer kansen geboden om belichaming, diversiteit en inclusie toe te passen in een multidisciplinair veld met Saskia Damen (rechts op de foto), Erika Pranger (Boers) (links op de foto), Run Tan en onze onvervangbare (inter)nationale experts.

De komende jaren concentreer ik me op het begeleiden en coachen van onderzoeksmethodologie in kunsttherapieën als onderdeel van de Master in Arts Therapies (MAT) aan Codarts Rotterdam, University of the Arts, met mijn collega’s Rosa María Rodríguez Jiménez, Simone Kleinlooh,
Carola van ‘t Hof en Pauline Briguet (om er maar een paar te noemen, je weet wie je bent!). Afgelopen week was inderdaad bijzonder, want naast de RuG-diploma-uitreiking kon ik de creatieve MA-scriptiepresentaties van de 3e-jaars MAT-studenten vieren.

Dus, met diepe dankbaarheid, een afscheid en een rijk pad voorwaarts. Moge er gezondheid, vrede, liefde, muziek en dans zijn!’

Orthopedagogiek in het nieuws

29 mei Volkskrant: Bij Isaac (16), Sarah (11) en Rejoice (7 jaar) worden de kinderrechten geschonden. Het Nederlandse asielbeleid staat steeds verder af van het Kinderrechtenverdrag van de VN. Voer daarom voor uitzetting standaard een kinderrechtentoets uit. Dat draagt ook bij aan duurzame terugkeer.

Opiniestuk Elianne Zijlstra en Erik Scherder
https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/opinie-met-de-uitzetting-van-isaac-16-sarah-11-en-rejoice-7-jaar-worden-kinderrechten-geschonden~bb8fd00b/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.linkedin.com%2F

2 juni Laura Batstra: Op de universiteit kun je in veel vakgebieden alleen carrière maken met het publiceren van Engelstalige artikelen in vooraanstaande internationale tijdschriften. Nederlandse boeken, artikelen en blogs voor het bredere publiek krijgen minder waardering en hebben meer de status van ‘leuk als je het er bij doet’. Iets dergelijks geldt ook voor lezingen: als je die geeft aan vakgenoten op een internationaal congres dan telt dat als output, een lezing op een basisschool in Lutjegast is dat niet. In dit blog sta ik stil bij de consequenties van deze en andere gemaakte feiten.

https://blog.pedagogiek.nu/blog/2025/06/02/bloggen-tegen-definitiemacht

12 juni Petra Poppes LinkedIn: Jorien Luijkx vertelt over het belang van samenwerking tussen ouders en professionals op de landelijke gedragskundigen dag van Platform EMG. Kennis over het verhaal van ouders van een kind met EMB en wat zij hebben meegemaakt is essentieel voor samenwerking. Academische Werkplaats EMB:

Vanmiddag gaven wij nog 3 workshops waarin we de toolkit Samen Wijzer: een zorg minder presenteerden. Ontwikkeld samen met ouders en gratis te downloaden: https://lnkd.in/e8rMDYAf

16 juni: dr. Run Tan: I was recently interviewed by John Forster, the CEO of Noah’s Ark Australia, for a research review on one of our recently published article (with Chandrika Devarakonda; Antje Rothe): ‘How is inclusion defined on the early childhood level in China, Germany and the UK: a systematic literature review’ for PRECI (Practitioners and Researchers in Early Childhood Intervention). We mainly discussed the framework of ‘access, acceptance, participarton and learning’ to critically define inclusion and its practical implications for early childhood inclusion and practitioners in the Australian context. A snapshot of the interview can be found on the PRECI website: https://lnkd.in/eTPRti9J

Also on youtube:
https://www.youtube.com/watch?v=aiynXVZQWT0

16 juni De schade die gewortelde kinderen oplopen door uitzetting. De aanhoudende stress is funest voor hun ontwikkeling.’ Onlangs zijn drie ‘gewortelde kinderen’ samen met hun moeder uitgezet. Na een procedure van negen jaar kregen het gezin uiteindelijk geen asielstatus, omdat ze niet aan de voorwaarden zouden voldoen. Maar zo’n langdurig verblijf kan op zich een reden zijn om ze niet uit te zetten: uit wetenschappelijk onderzoek blijkt namelijk dat dit zeer schadelijk is. Hoe schadelijk, dat vertelt dr. Elianne Zijlstra, universitair hoofddocent pedagogiek en onderwijskunde van de Rijksuniversiteit Groningen. Zij leidt daar het Onderzoeks- en Expertisecentrum voor Kinderen en Vreemdelingenrecht.

Op donderdag 22 mei werden de kinderen Rejoice (7), Sarah (11) en Isaac (16) samen met hun moeder Lydia op het vliegtuig naar Nigeria gezet, ze kwamen volgens de IND niet in aanmerking voor de asielstatus. Hun procedure duurde maar liefst negen jaar – bepaald geen uitzondering. Sarah heeft dus geen herinneringen aan haar geboorteland, Rejoice is in Nederland geboren. Wat een uitzetting doet met kinderen die zo lang in Nederland hebben gewoond weten we. Het blijkt onder meer uit onderzoek naar het uitzetten van kinderen uit gezinnen die aan het begin van deze eeuw Armenië ontvluchtten. Zijlstra heeft hier met collega’s aan gewerkt.

Lees verder https://kerkasielkampen.nl/de-schade-die-gewortelde-kinderen-oplopen-door-uitzetting/

16 juni Dagblad van het Noorden; Net zo lang wachten op een rolstoel tot die te klein is voor je kind. Publieksacademie Groningen over Ernstige Meervoudige Beperking

Door: Leonie Sinnema

Onderzoekers Annette van der Putten en Jorien Luijkx vinden dat er veel te weinig aandacht is voor kinderen en volwassenen met een ernstige meervoudige beperking en hun ouders. De Publieksacademie ‘Verder kijken dan de Beperking’ gaat over deze vergeten groep en hoe we daar als samenleving beter mee om kunnen gaan.

Stel je voor: je kind zit in een rolstoel waar hij uitgroeit. Je vraagt daarom een nieuwe aan maar de instanties werken zo langs elkaar heen dat je tientallen formulieren moet invullen. Uiteindelijk wordt de rolstoel geleverd. Het heeft zo lang geduurd, dat je kind er al niet meer in past.

Of je bent, in overleg met hulpverleners, zover dat je kind met een ernstige meervoudige beperking (EMB) met hulp op zichzelf kan wonen in een andere gemeente. Bij jou thuis worden alle hulpmiddelen door de gemeente verwijderd. In het weekend thuiskomen is, zonder die basisbenodigdheden, onmogelijk.

Lees meer: https://dvhn.nl/groningen/stad/Verder-kijken-dan-beperking-46566855.html

25 juni: Laura Batstra geeft dit jaar op 25 november de Mulock Houwer-lezing. Batstra is hoogleraar orthopedagogiek aan de Rijksuniversiteit Groningen. Ook is

ze auteur van het boek ‘Hoe voorkom je ADHD? Door de diagnose niet te stellen’, waarin ze pleit voor een niet-problematiserende aanpak van energiek en eigenzinnig kindgedrag.

Volgens Batstra zijn we in de afgelopen jaren flink doorgeschoten in het stoornisdenken en het medicaliseren van levensmoeilijkheden. Waar komt dat vandaan? En wat heeft dat de maatschappij gebracht? We zien mentale problemen eerder toe- dan afnemen: meer en meer kinderen en volwassenen worden behandeld. Hoe komt het dat we doorgaan op dit pad? En zijn er eigenlijk alternatieven?

DEFENCE for CHILDREN

Over de Mulock Houwer-lezing. Jaarlijks organiseren het Nederlands Jeugdinstituut en Defence for Children Nederland de Mulock Houwer-lezing. De lezing gaat altijd over een actueel thema in de jeugdzorg. Daniël Quirijn Robert Mulock Houwer (1903-1985) speelde in de geschiedenis van de kinderbescherming en jeugdzorg een grote rol. Zelf groeide hij op in opvoedingsgestichten en trok hij van pleeggezin naar pleeggezin. Hij had veel aandacht voor kinderen en hun sociale omgeving. Zijn gedachtegoed is nog steeds verrassend actueel en toepasbaar op huidige vraagstukken. Naast de lezing brengen we ook een publicatie uit.

https://defenceforchildren.nl/actueel/nieuws/familie/2025/laura-batstra-geeft-mulock-houwer-lezing-2025/?

14 juli: Dagblad van Het Noorden: Van knuffelhormoon tot zelfvertrouwen: dit doen huisdieren met baasjes. De liefde voor Max, Luna of Minoes gaat ver. Dat is niet gek, want huisdieren geven baasjes liefde en zijn hun steun en toeverlaat. Steffie Van der Steen, universitair hoofddocent aan de Rijksuniversiteit, over deze unieke band. https://dvhn.nl/meer/leven/Van-knuffelhormoon-tot-zelfvertrouwen-dit-doen-huisdieren-met-baasjes-46836262.html

18 juli Verder goed nieuws van Laura Batstra via LinkedIn: Het begon als een boze brief.

In een call van subsidieverstrekker Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) sprak men wederom van “kinderen met speciale onderwijsbehoeften”. Dit is een zeer hardnekkige frase wanneer we communiceren over moeilijkheden van of met kinderen in bijvoorbeeld de schoolcontext. Maar de taal die we gebruiken is heel bepalend voor hoe we zaken ervaren. Zolang we blijven spreken van “kinderen met speciale onderwijsbehoeften” blijven we impliceren dat de problemen die er zijn in het kind liggen. Terwijl we net zo goed kunnen spreken van beperkingen van de context.

NRO NATIONAAL REGIEORGAAN ONDERWIJSONDERZOEK

De boze brief werd langer en langer en ging steeds meer lijken op een concreet onderzoeksplan om de focus te verschuiven van individuele kinderen naar hun onderwijscontext. Onderwijskoepel Proloog uit Leeuwarden wilde wel meedoen, evenals het Noordelijk Onderwijsgilde en enkele andere onderzoekers.

Toen heb ik de boze brief alias het onderzoeksvoorstel maar ingediend en tot onze vreugde krijgen we de subsidie! Dat betekent dat we een promovendus aan kunnen stellen die samen met ons 4 jaar lang gaat werken aan het bewerkstelligen van inclusiever onderwijs volgens het sociale contextuele model.

Laura Batstra timmert enorm aan de weg. Op 27 juli verscheen in het Dagblad van het Noorden: ‘Lobby farmaceutische industrie is geslaagd’. Uitleg inzake het gebruik van medicatie voor het aantal mensen met ‘ADHD’ en haar duidelijke mening hierover. Dat het gebruik van ADHD-medicijnen onder volwassenen toeneemt, verbaast Lara Batstra niet. Ze vraagt zich af of iedere gebruiker van bijvoorbeeld een middel als methylfenidaat zich bewust is van de lobby die daar achter schuilgaat. Een opinieartikel: https://dvhn.nl/meningen/Opinie/het-gebruik-van-adhd-medicijnen-zoals-methylfenidaat-neemt-onder-volwassenen-toe-en-dat-is-niet-zomaar-opinie-46924028.html

25 augustus Van internationale inspiratie naar Nederlandse verbinding 🌍➡️🇳🇱

Zaak op Poten SYMPOSIUM

Afgelopen weekend vond de internationale IAHAIO conferentie plaats in Amsterdam. Onderwijs, wetenschap, praktijk én dierenwelzijn kwamen samen. Dat is ook precies wat wij bij Zaak op Poten doen!

Wat maakte dit weekend zo bijzonder?

🌎Professionals uit de hele wereld

🆕Nieuwe terminologie: AATx, AAE, AASP

🆕💔Inspirerende verhalen uit de praktijk

🐾Dierenwelzijn centraal

Van wereldweid naar Nederland!

Zaak op Poten symposium = Nederlandse (AAS) professionals die elkaar ontmoeten, kennis delen en samen groeien! 🚀

Wat was er te verwachten?

🎯Praktijkgerichte workshops

🤝Netwerken met collega’s

📚Nieuwste ontwikkelingen

💪Voor alle niveaus

❤️Warme, open sfeer

Voor onze viervoetige collega’s, mensen die we begeleiden, voor de toekomst van AAS.

Vanuit Orthopedagogiek was
Steffie van der Steen aanwezig.

Benoeming Alexander Minnaert als voorziter NRO programmacommissie Onderwijsondersteuning en Jeugd

Per september 2025 is Alexander Minnaert door de Prowo, dit is de Programmaraad voor wetenschappelijk onderwijsonderzoek, tot voorzitter benoemd van de NRO programmacommissie Onderwijsondersteuning en Jeugd. Deze commissie richt zich op onderzoek op het snijvlak van onderwijs en jeugd. Resultaten van onderzoek zijn relevant voor zowel professionals in het onderwijs of de jeugdhulpverlening als beleidsmakers.

10 september: Onderzoeker dr. Loraine Visscher (RUG) over de kracht van netwerkgericht werken en samenwerking met Community Support. Professionals weten het al lang: het betrekken van het sociaal netwerk is belangrijk. Toch blijft het in de praktijk vaak lastig. Ouders schamen zich, hulpverleners stuiten op weerstand, of er lijkt simpelweg geen netwerk te zijn. ‘En dan hoor je al snel: “Ja, maar…”’, vertelt dr. Loraine Visscher, universitair docent orthopedagogiek aan de Rijksuniversiteit Groningen. ‘Wat ik zo waardeer in de samenwerking met Community Support, is dat zij die “ja, maar” kunnen ombuigen naar “ja, en”.’

Lees hier meer:
https://www.linkedin.com/pulse/onderzoeker-dr-loraine-visscher-rug-over-de-kracht-van-5o7ze/?trackingId=qbPDFKdH%2F6WR%2BwCpG6L-22w%3D%3D

14 september: Run Tan Our network ‘International Teaching Assistant Research Network (ITARN)’ has successfully hosted the double symposium focusing on ‘Comparing and contrasting the role of teaching assistants in the UK, US, China, Germany and Ireland’ at ECER 2025 in Belgrade, Serbia.

We have had very constructive and formative communications and exchanges within our group and with our wonderful audiences. Guided by our Comparative Framework on TAs (CoFTA) framework, we have identified that though cultural, political and social contexts differ drastically among those country/region contexts, there are striking similarities across them when teaching assistants’ formal and informal roles are systematically examined. At the same time, it is so inspiring to see that each country also has its own individual challenges and opportunities on their way of promoting more inclusive school practices for each individual child with disabilities/SEN/SEND.

Our blog focusing on ‘Advancing international comparative research on the roles of teaching assistants in schools’ have been both accepted by EERA

(European Education Research Association) and BERA (British Education Research Association) and will be published online in due time.

About our network: we are a research network on international comparative perspectives on teaching assistants in inclusive settings with the seven key members from England, Ireland, Netherland, Germany and the USA. For our network, we welcome new members! If you'd like to join ITARN, learn more about our work or read our blog when it is officially published, please email Run Tan at r.tan@rug.nl

dr. Run Tan Assistant Professor for Inclusive and Special Needs Education

Interview NWA

Arjen van Assen had een interview over het project 'Onder één Dak' met als titel: "We willen onderwijs en hulp beter met elkaar verbinden". Het project wordt gefinancierd vanuit de NWA-routes van de NWO. Arjen doet samen met Lotte Bergwerff (Rijksuniversiteit Groningen), Ivonne Douma (RENN4) en Anke de Boer (Rijksuniversiteit Groningen) onderzoek naar de vraag of geïntegreerde jeugdhulp – Zorg in Onderwijstijd – bij leerlingen in het speciaal (basis) onderwijs kan helpen het risico op schoolverzuim en schooluitval te verminderen. Het interview is te vinden op de website van de NWA onder deze link:

https://www.nwa-jeugd.nl/nieuws/we-willen-onderwijs-en-hulp-beter-met-elkaar-verbinden/

1 oktober verscheen in het themanummer 'Integraal werken' van het Tijdschrift voor Orthopedagogiek verscheen een interview met Jana Knot-Dickscheit en Lonneke Schuringa (Gemeente Groningen). Wij belichten de ambitie van de hervormingsagenda om integraal te werken en hoe in Groningen kennis en ervaring bij elkaar kunnen komen, maar ook wat de zwakke plekken in het systeem zijn. Lees verder: https://www.rug.nl/gmw/organisation/collaboration/alumni/samen-sterk-voor-betere-jeugdzorg.pdf

7 oktober LinkedIn Marieke Boelhouwer: iamYu trakteert! Nou ja, niet iamYu, maar de onderzoekers Rineke Bossenbroek, Anna Lichtwarck-Aschoff en Jana Knot-Dickscheit… Vanmiddag werd de taart op Molendrift gebracht omdat meer dan 100 cliënten (102 om precies te zijn) en 45 behandelaren binnen Molendrift werk(t)en met de iamYu-app! 70 cliënten doen mee aan het onderzoek. De langste 'reeks' is meer dan 400 dagen!

Nou, dat is inderdaad wel een taartje waard.

https://www.iamyu.nl/

Onderzoek dat direct iets oplevert voor de praktijk, is toch wel het mooiste (en lekkerste) onderzoek om aan mee te werken!

Behandelaren en onderzoekers (Eva Bouma) van Molendrift: bedankt!

In het oktobernummer van de Pedagoog is een interview terug te vinden met Elianne Zijlstra en Ymke Riemersma betreffende een verkennend onderzoek naar het leefklimaat in alternatieve vormen van residentiële jeugdhulp.

https://www.rug.nl/gmw/organisation/collaboration/alumni/alternatieve-vormen-van-jeugdhulp-beter-voor-jongeren.pdf

15 oktober: NVO Storytellers Podcast: Labelen van kinderen – over houvast, hokjes en handelingsverlegenheid

In deze nieuwste aflevering van de NVO Storytellers Podcast gaat gespreksleider Gerhard van Cappellen op zoek naar het antwoord op de vraag: waarom zijn we zo geneigd om kinderen te labelen? En wat gebeurt er als we dat niet doen? Samen met Merel Weijsenfeld (orthopedagoog-generalist in opleiding bij LUBEC) en Laura Batstra (hoogleraar orthopedagogiek aan de Rijksuniversiteit Groningen) verkent hij hoe we kinderen beter kunnen begrijpen zonder ze vast te zetten in labels.

https://www.nvo.nl/actueel/nvo-storytellers-podcast-labelen-van-kinderen-over-houvast-hokjes-en-handelingsverlegenheid

Expertise Centrum GMPC

GMCP Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen

Onderzoek

Integraal werken

In het themanummer 'Integraal werken' van het Tijdschrift voor Orthopedagogiek verscheen een artikel van Laura Nooteboom, Marieke Boelhouwer, Eva Mulder, Cora Bartelink, Marcel van Eck, Rob Gilsing en Jana Knot-Dickscheit. Allen zijn verbonden aan het Landelijke Expertisenetwerk Integraal Werken met Jeugd en Gezin. Gebaseerd op onderzoeken naar integraal werken vanuit de leden van het Expertisenetwerk behandelen wij kennislacunes en opgaven voor onderzoek, praktijk en beleid om integraal werken echt van de grond te laten komen. Immers de noodzaak van integraal werken met kinderen en gezinnen wordt breed gedragen, ambities zijn groot, maar keer op keer blijkt dat integraal werken geen eenvoudige opgave is.

Succesvol(er) samenwerken met het sociaal netwerk van GMCP

In een eerdere nieuwsbrief schreven we al over het in januari 2025 gestarte project 'Succesvol(ler) samenwerken met het sociaal netwerk van GMCP'. Dit project voeren we uit samen met Community Support en de Kenniswerkplaats Jeugd Friesland met subsidie vanuit het Jeugdexpertisenetwerk Noord-Nederland. In het project bieden we professionals, die werken met GMCP, een training aan gericht op het samenwerken met het sociaal netwerk van deze gezinnen. Daarnaast ontwikkelen we een tool die professionals helpt om samenwerking met het sociaal netwerk van gezinnen te blijven bespreken in het team en hierop te reflecteren.

Inmiddels zijn de trainingen gestart. Eén groep van Yorneo, één groep van het Leger des Heils en één groep met hulpverleners van verschillende organisaties (o.a. jeugdhulporganisaties, wijkteams, en jeugdbescherming) gaan in drie bijeenkomsten aan de slag met dit thema. Dit doen zij onder begeleiding van Riny Koersen van Community Support. Daarnaast hebben we, samen met een klankbordgroep van professionals, inmiddels een prototype ontwikkeld van de tool. De hulpverleners, die de training volgen, gaan dit prototype uitproberen, waarna we met hun feedback de tool later in het jaar definitief maken.

Community Support.

We kijken terug op een aantal interessante eerste trainingsdagen en houden jullie op de hoogte van het vervolg van dit project!

Proefschrift over KINGS-gezinsbehandeling goedgekeurd door de leescommissie!

Lysbert Zeinstra haar proefschrift "We're in this together" – Trauma-focused inpatient family treatment: An evaluation of the KINGS program" is ingediend en goedgekeurd. Een mijlpaal, zowel persoonlijk als voor de verdere ontwikkeling van kennis over residentiële gezinsbehandeling bij complexe (trauma-gerelateerde) problematiek. Op 16 januari 2026 zal Lysbert haar proefschrift aan de Erasmus Universiteit Rotterdam verdedigen.

Lysbert Zeinstra

KINGS is een intensieve, acht weken durende, intramurale behandeling voor gezinnen waarin intergenerationeel trauma en ernstige opvoedproblemen spelen, en waar ambulante behandeling niet toereikend blijkt. Voor deze gezinnen, waar de veiligheid en ontwikkeling van het kind onder druk staan en soms zelfs uithuisplaatsing dreigt, biedt KINGS een aanvulling op het bestaande hulpverleningstraject: een residentiele opname waarin het héle gezin wordt behandeld. De aanpak combineert traumaverwerking, het versterken van opvoedvaardigheden, en het herstellen van ouder-kindrelaties – alles binnen een veilige, 24/7 therapeutische omgeving.

In haar promotietraject – mogelijk gemaakt door Stichting tot Steun VCVGZ en uitgevoerd vanuit Erasmus Universiteit Rotterdam (Annemiek Harder), Rijksuniversiteit Groningen (Jana Knot-Dickscheit en Anne-Marie Huygen) en Accare (Femmy Wanders en collega's – onderzocht Lysbert de doelgroep, de behan-

delinhoud en de uitkomsten van KINGS op korte en middellange termijn.

Nieuwsgierig naar de inzichten uit het onderzoek? Neem gerust contact op met Lysbert via zeinstra@essb.eur.nl

Bouwen in Vertrouwen

Rijksuniversiteit Groningen/Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen is partner in RAAK Publiek project 'Bouwen in Vertrouwen.' Rijksuniversiteit Groningen/Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen neemt deel aan het onlangs gehonoreerde RAAK-Publiek-project Bouwen in Vertrouwen, gericht op het versterken van vaktherapeutische ondersteuning voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen (GMCP).

bouwen in vertrouwen

In Nederland zijn naar schatting 75.000 tot 116.000 gezinnen die te maken hebben met een combinatie van problemen op meerdere leefgebieden. Deze druk op het gezinsleven vergroot de kans op uithuisplaatsing van kinderen en het ontstaan van psychische klachten op latere leeftijd. Ouders ervaren vaak intense opvoedstress, wat een negatieve invloed heeft op de ouder-kindrelatie en kan leiden tot hechtings- en gedragsproblemen.

Empowerment van ouders, het versterken van hun sociale netwerk en opvoedstrategieën als 'vertragen' en 'verdragen' kunnen helpen om opvoedstress te verminderen en 'goed genoeg ouderschap' te ondersteunen.

In situaties waarin opvoedstress samengaat met bijvoorbeeld trauma, angst, depressie, persoonlijkheidsproblematiek of beperkte taal- en emotionele uitingsvaardigheden, kan er behoefte zijn aan aanvullende ondersteuning die meer non-verbaal en ervaringsgericht is.

Vaktherapie – zoals beeldende, drama-, muziek-, dans-, psychomotorische therapie en speltherapie – biedt zo'n benadering. Door aan te sluiten bij de belevingswereld van ouders en kinderen helpt vaktherapie om stress te verminderen, emotieregulatie te versterken en het gevoel van zelfeffectiviteit te vergroten.

Binnen *Bouwen in Vertrouwen* wordt een gezinsgerichte vaktherapeutische behandelmodule ontwikkeld en geëvalueerd, specifiek gericht op het verminderen van opvoedstress bij GMCP. Dit gebeurt in een leernetwerk waarin professionals, praktijkonderzoekers, ervaringsdeskundigen, docenten en studenten samenwerken aan praktijkgerichte innovatie.

Het project is een samenwerking van diverse partners uit praktijk, onderwijs en onderzoek. Naast Rijksuniversiteit Groningen/Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen zijn GGZ Drenthe, Levvel, Prolis, EiE, Vaktherapie Nederland, het landelijk platform Intensieve Ambulante Gezinsbehandeling (IAG), Verenigd Creatief Arnhem, MIND, Pactum, SCIT, Bureau Beukenhorst en de Hogeschool van Arnhem (HAN) en Nijmegen betrokken. Het project startte in september 2025 en duurt twee jaar.

De penvoerder en inhoudelijk uitvoerder van het project is het lectoraat Vaktherapie in de Gezondheidszorg van de HAN. Binnen de HAN wordt samengewerkt met de lectoraten *Werkzame Factoren in de Jeugd- en Opvoedhulp* en *Media Design*.

Met dit project zetten we samen een belangrijke stap richting passende, duurzame ondersteuning voor gezinnen die dit het hardst nodig hebben.

Verdere info

Projectmanagement: Harm Damen: h.damen@han.nl | Suzanne Haeyen: suzanne.haeyen@han.nl | Lectoraat Vaktherapie in de Gezondheidszorg | Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) | Website: Lectoraat VTGZ

Of bij de contactpersoon van het project binnen onze organisatie:

Rijksuniversiteit Groningen/Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen: Jana Knot-Dickscheit: j.knot-dickscheit@rug.nl

Onder één Dak

In mei 2025 is het project Onder één Dak gestart. Dit project wordt gefinancierd vanuit de NWA-routes van de NWO en loopt van mei 2025 tot en met mei 2027. In dit onderzoeksproject richten we ons op de impact van geïntegreerde jeugdhulpvoorzieningen in het speciaal (basis)onderwijs. Uit eerder onderzoek weten we dat leerlingen in het s(b)o, onder andere door de complexe problematiek die zij ervaren, een relatief hoog risico lopen op schoolverzuim en schooluitval. Veel van deze leerlingen maken gebruik van diverse vormen van jeugdhulp. De verwachting is dat, door ondersteuning integraal in de schoolomgeving aan te kunnen bieden, er meer preventief hulp kan worden geboden. Daarnaast kan integrale jeugdhulp mogelijk ook bijdragen aan een betere afstemming tussen het onderwijs en de jeugdhulpverlening. In dit onderzoek gaan we met leerlingen, ouders, leerkrachten en hulpverleners in gesprek over hun ervaringen met geïntegreerde jeugdhulp. Daarnaast is het doel om te onderzoeken of geïntegreerde jeugdhulp kan bijdragen aan het verminderen van gedragsproblematiek, schoolverzuim, schooluitval en inzet van externe hulpverlening. Ten slotte wordt onderzocht of geïntegreerde jeugdhulp een bijdrage kan leveren aan een goed en veilig schoolklimaat. Het onderzoek wordt uitgevoerd door Lotte Bergwerff (Rijksuniversiteit Groningen) in samenwerking met Arjen van Assen (RUG, Expertisecentrum GMCP), Ivonne Douma (RENN4) en Anke de Boer (RUG & RENN4). Meer informatie over het project vind je op: Onder één dak: geïntegreerde jeugdhulp in het speciaal (basis)onderwijs - NWA Website

JEUGD IN ONTWIKKELING
Opvoeding en Onderwijs

Werkbezoek

In de eerste week van de maand juli hadden we bij het Expertisecentrum GMCP bezoek van Caroline Spaas vanuit de Katholieke Universiteit Leuven, alwaar zij als tenure track professor actief is binnen de Onderzoekseenheid Ouderschap en Speciaal Onderwijs. We hebben haar een mooi en interessant programma kunnen aanbieden getuige haar reactie op LinkedIn.

'Op de trein naar huis na een zonovergoten, inspirerende week in het mooie, groene Groningen. Ik was te gast bij de Rijksuniversiteit Groningen, op de afdeling Orthopedagogiek, en bij Jana Knot-Dickscheit van het Expertisecentrum voor Gezinnen met Meervoudige en Complexe problemen.

Caroline Spaas

Vijf dagen vol interessante ontmoetingen, boeiende gesprekken en inspirerende bezoeken aan Molendrift & KINGS Accare, over de grenzen van onderzoek en klinische praktijk met gezinnen in posities van maatschappelijke kwetsbaarheid. Tussendoor ook genoten van het groen in en om de stad, haar rijke geschiedenis en culturele landschap (inclusief verse stroopwafel, yes!).'

Samen werken aan goede hulp: kwaliteitskader voor verklarend analyseren in de jeugdzorg

"We willen goede hulp bieden – maar wat is 'goed' als het gaat om verklarend analyseren?"

Of je nu jeugdzorgprofessional, beleidsmedewerker, kwaliteitsfunctionaris of bestuurder bent: je wilt dat kinderen, jongeren en gezinnen passende hulp krijgen. De Verklarende Analyse speelt daarbij een cruciale rol. Steeds vaker brengen professionals, samen met gezinnen en betrokkenen, in kaart welke factoren samenhangen met de ervaren moeilijkheden. Maar hoe weet je of een Verklarende Analyse echt van goede kwaliteit is?

Veel professionals geven aan dat verklarend analyseren helpt om beter zicht te krijgen op wat er speelt. Tegelijkertijd hebben zij behoefte aan houvast: wat zijn goede uitgangspunten, waaraan kun je zo'n analyse toetsen, en hoe kun je groeien in het verklarend analyseren?

Daarom is er nu een kwaliteitskader beschikbaar voor verklarend analyseren in de jeugdzorg

Op basis van een Delphi-studie met een expertpanel zijn we gekomen tot een overzicht van kwaliteitscriteria: het kwaliteitskader voor de Verklarende Analyse in de jeugdzorg. De kwaliteitscriteria zijn gegroepeerd in zes hoofdthema's en twee aanvullende thema's. Ze gaan in op *wat* professionals dienen te doen om tot een goede Verklarende Analyse te komen én *hoe* zij dat samen met anderen op een zorgvuldige en systematische manier kunnen doen.

Het kwaliteitskader helpt professionals inzicht te krijgen in wat zij al 'goed in de vingers hebben' en waar zij zich nog verder in kunnen ontwikkelen. Ook maakt het onderlinge uitwisseling over kwaliteit en professionele afwegingen concreter en gerichter. Zo draagt het kwaliteitskader bij aan bewuste reflectie, deskundigheidsbevordering én betere zorg.

Blijf op de hoogte

Op dit moment doen we vervolgonderzoek naar een reflectietool die gebaseerd is op dit kwaliteitskader. De resultaten van dit vervolgonderzoek zullen op onderstaande internet pagina gedeeld worden https://praktikon.nl/producten/kwaliteitskader-va

Wil je zeker weten dat je geen nieuws mist rondom het onderzoek? Volg dan Marloes https://www.linkedin.com/in/marloes-jaspers-van-der-maten-b6724b30] en/of Angela https://www.linkedin.com/in/angela-luteijn?originalSubdomain=nl via LinkedIn. Als je meer wilt weten over het kwaliteitskader en de reflectietool, kun je contact opnemen met Marloes

https://mail.google.com/mail/u/0/?fs=1&tf=cm&source=mailto&to=m.jaspers@praktikon.nl

Het volledige kwaliteitskader vind je hier https://praktikon.nl/producten/kwaliteitskader-va

Het kwaliteitskader is ontwikkeld op basis van onderzoek dat is uitgevoerd door Praktikon https://www.praktikon.nl , de Radboud Universiteit, de Rijksuniversiteit Groningen (Expertisecentrum GMCP), Molendrift https://molendrift.nl/ en de Beweging van Nul https://www.bewegingvannul.nl/ Het onderzoeksproject is mogelijk gemaakt door Fonds Welzijnswerk https://www.fondswelzijnswerk.nl/

In dit artikel https://jeugdinontwikkeling.nl/article/view/21663/ in Jeugd in Ontwikkeling lees je hoe het kwaliteitskader tot stand gekomen is.

Nog meer onderzoek: Help je mee?

Het Expertisecentrum is een netwerkorganisatie en wij ondersteunen graag anderen bij onder meer hun onderzoek op het gebied van gezinnen met meervoudige en complexe problemen. We willen jullie graag wijzen op dit in ons ogen relevante onderzoek van Elise Vandenberghe van de KU Leuven en jullie van harte vragen haar te ondersteunen bij haar onderzoek. Elise over haar onderzoek:

Help gezinnen met meervoudige en complexe problemen een stem geven in de jeugdhulp!

Ik ben Elise Vandenberghe, masterstudent Orthopedagogiek aan de KU Leuven. Voor mijn masterproef ben

ik op zoek naar 'gezinnen met meervoudige en complexe problemen' die zouden openstaan voor een eenmalig interview. Dit zijn gezinnen met een combinatie van socio-economische problemen, psychosociale problemen en moeilijke hulpverleningsrelaties. Het interview duurt ongeveer één uur en peilt naar de meningen van ouders over de termen die gebruikt worden voor hen in de jeugdhulpverlening en literatuur. We willen hun stem beluisteren en te weten komen hoe zij willen dat er over hen gesproken wordt.

Ken jij gezinnen die bereid zouden zijn om deel te nemen aan dit interview? Neem contact op met mij via mail elise.vandenberghe@student.kuleuven.be of via telefoon (+32496384470). De informatiebrief en het toestemmingsformulier kan ik jullie sturen.

Het delen van dit bericht met anderen, die mij zouden kunnen helpen, is ook heel welkom! Alvast bedankt voor uw hulp!

Onderwijs

Lezing Euregionaal congres Eindhoven 18 september 2025

Op 18 september 2025 gaf Arjen van Assen een lezing op het congres Veiligheid en opvoeding in Gezinnen met meervoudige en complexe problemen in Eindhoven. In de lezing werd inzicht gegeven in de participatie van kinderen en jongeren in de Nederlandse Jeugdhulpverlening. Aan de hand van de ervaringen van professionals en jongeren betrokken bij de interventie Kinder- en Jeugdcoaching van het Leger des Heils werd geïllustreerd hoe kinderen en jongeren op een goede manier kunnen participeren in de jeugdhulp.

Het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen organiseerde in samenwerking met de Kenniswerkplaats C4Youth en het JENN een reeks van 3 Webinars over de Verklarende Analyse.

Op 25 september was er een Webinar georganiseerd door de Kenniswerkplaats C4Youth i.s.m. Expertisecentrum Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problemen (GMCP) en JENN: 'De kracht van de gedeelde verklarende analyse: Samenhang creëren in complexe jeugdhulp: Van symptoombestrijding naar duurzaam perspectief.'

Zeker bij complexe vragen en problematiek is een goede gedeelde analyse onmisbaar. Maar te vaak blijft het bij een beschrijving van losse problemen. Wat ontbreekt is de samenhang. Een gedeelde verklarende analyse biedt die samenhang: een gezamenlijk gedragen verhaal van betrokkenen over waarom/ waardoor de problemen zijn ontstaan, blijven bestaan of verergeren — én welke factoren juist hoop en ontwikkeling mogelijk maken.

Hierover ging het Webinar met

Yke de Jong, klinisch psycholoog en directeur behandelzaken van Molendrift.

Tijdens het Webinar hoorde men:

✅Wat een verklarende analyse precies is – en hoe verhoudt deze analyse zich tot 'andere analyses', zoals een vraaganalyse en probleemanalyse?

✅Hoe je tot een gedeelde verklaring komt – samen met jongere, ouders én betrokken professionals

✅Waarom deze aanpak de sleutel is tot passende, effectieve en samenhangende hulp

✅Wat dit vraagt van professionals en organisatie

✅Hoe je versnipperde hulp voorkomt en integraal werkt aan duurzame oplossingen

Het tweede Webinar op had als onderwerp 'Verklarend analyseren (VA) goed implementeren: Implementatie en borging van VA in de organisatie en in de keten'.

Hoe kun je VA effectief implementeren in de jeugdhulp? Wat komt hier allemaal bij kijken en waar moet je rekening mee houden? Wat is nodig voor duurzame borging van VA? Wat zijn de ervaringen in de praktijk: de do's, de don'ts en de risico's als VA niet goed wordt geïmplementeerd?

Hierover ging het Webinar met prof. dr. Leonieke Boendermaker, lector Jeugdzorg HvA en bijzonder hoogleraar Implementatievraagstukken in de Jeugdzorg UvA en Elly Voorintholt, bestuurder Elker Jeugdhulp en Onderwijs.

Tijdens het Webinar werd ingegaan op:

✅Wat implementatie is

✅Waaruit het implementatie proces bestaat en wat hiervoor nodig is

✅Welke verschillende fasen worden onderscheiden in dit proces

✅Wat de organisatorische randvoorwaarden zijn

✅Wat de implementatie van VA vraagt van leiderschap in de organisatie

Op 1 december 2025 vond het laatste Webinar over de Verklarende Analyse plaats in de reeks van drie. Het thema was: "Verklarende analyse: hoe waarborg je de kwaliteit?'. Steeds vaker maken professionals, samen met gezinnen en betrokkenen, een Verklarende Analyse (VA). Een VA is onmisbaar om een beeld te vormen van de ervaren moeilijkheden, welke factoren hierbij een rol spelen, hoe deze onderling samenhangen en wat helpend is om tot verandering te komen. Hoewel vrijwel iedereen in het jeugdzorgveld het belang van de VA inziet, leven in de praktijk nog veel vragen: Hoe weet je of een VA echt van goede kwaliteit is? Wat vraagt het van professionals en organisaties om de kwaliteit van de VA te waarborgen? Hierover ging het Webinar met Angela Luteijn (Radboud Universiteit Nijmegen) en Marloes Jaspers-van der Maten (Praktikon). Tijdens het Webinar werd ingegaan op:

✅Wat in het proces van de VA (aanmelding t/m advies) van belang is voor de kwaliteit

✅Wat professionals moeten doen om tot een goede VA te komen én hoe zij dat kunnen doen

✅Hoe professionals kwaliteitscriteria kunnen gebruiken om te ontdekken of ze 'goed' bezig zijn

✅Hoe organisaties het optimaliseren en waarborgen van de kwaliteit van de VA kunnen faciliteren

✅Concrete voorbeelden van uiteenlopende manieren waarop kwaliteitscriteria van de VA in de praktijk worden uitgevoerd

Alle Webinars zijn terug te zien op de website van het Expertisecentrum:

https://www.rug.nl/gmw/expertisecentrum-gmcp/onderwijs-onderzoek/webinars/

Voorkomen door verbinden: onderzoek WIJ Groningen samenlevingsopbouw

WIJ Groningen biedt diverse vormen van ondersteuning. Eén van de doelstellingen van WIJ Groningen is om de sociale samenhang in de wijk te verbeteren. Een goede sociale cohesie in de wijk kan bijdragen aan de preventie van diverse vormen van sociale problematiek. In 2025 heeft het Expertisecentrum GMCP in opdracht van WIJ Groningen het literatuuronderzoek 'Voorkomen door Verbinden': een literatuurstudie naar universele preventie door het bevorderen van sociale

cohesie, uitgevoerd. Uitvoerende onderzoekers waren onze student-assitenten Chantal Middelkamp en José Prins, onder begeleiding van Arjen van Assen. In het literatuuronderzoek is in kaart gebracht wat er internationaal bekend is over factoren die invloed hebben op sociale cohesie in de wijk. Eveneens is onderzocht wat er bekend is over interventies die sociale cohesie bevorderen. Op basis van de bevindingen is een advies geschreven voor WIJ Groningen voor de doorontwikkeling en evaluatie van de hulpverlening gericht op preventie door bevordering van sociale cohesie in de wijk.

'Verbinden, verdiepen, verbeteren - 5 jaar Expertisecentrum Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problemen' – Netwerkmiddag

In 2026 bestaat het Expertisecentrum Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problemen vijf jaar. Dat moment vieren we graag samen met jou tijdens een inspirerende netwerkmiddag op donderdag 26 maart 2026 van 12.00 tot 18 uur, locatie Rijksuniversiteit Groningen,
Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen.

Wat kan je verwachten?

- Inspirerende bijdragen van sprekers zoals Kustaw Bessems
- Verhalen en inzichten van ervaringsdeskundigen
- Verdiepende workshops, onder andere over:
  - De Verklarende Analyse
  - Intensieve traumabehandeling KINGS
  - Onderwijs en kleinschalige voorzieningen
  - Integraal werken
  - Samenwerken met het sociale netwerk
  - Gepersonaliseerd meten bij complexe problemen
  - Verbinding onderzoek en praktijk

Dagvoorzitter: Janneke Metselaar

Accreditatie voor de Netwerkmiddag
wordt aangevraagd.

We sluiten af met een gezellige borrel: de perfecte gelegenheid om elkaar te ontmoeten en ervaringen uit te wisselen.

Meer informatie en een aanmeldlink achterin dit alumniblad. We hopen van harte je te zien.

EUSARF

Van 8 t/m 12 september vond in Zagreb (Kroatië) de EUARF conferentie plaats met als thema: Transformation, Transition and Innovation in Child Welfare. Als orthopedagogiek Groningen waren we stevig vertegenwoordigd op deze conferentie.

Vanuit het Expertisecentrum hielden we een symposium met als thema: Change Trajectories in Youth and Families with Complex Problems. Binnen het symposium – dat door Anne-Marie Huyghen werd geleid - gingen we op de volgende onderwerpen nader in:

- Matching case characteristics, care content and outcomes (Arjen Van Assen, Loraine Visscher);
- Multiple-Case Study on KINGS Inpatient Family Treatment (Lysbert Zeinstra, Jana Knot-Dickscheit, Anne-Marie Huyghen, Annemiek Harder);
- Together1Plan: A Method and Tool for Providing Integrated Care (Jana Knot-Dickscheit, Marieke Boelhouwer);
- Timelines of daily functioning and provided care (Anja Holwerda, Loraine Visscher, Jana Knot-Dickscheit); en

- Qualitative Study on Lifelines from a Complex Systems Approach (Rineke Bossenbroek, Anna Lichtwarck-Aschoff, Ole Gmélin, Merlijn Olthof, Fred Hasselman, Evelien Poelen, WJana Knot-Dickscheit)

Berichten uit het werkveld van alumni

11 juni 2025: Paul Mulder LinkedIn: Na twee jaar sluit ik een bijzondere en leerzame periode af bij het Amsterdam UMC Expertisecentrum Ontwikkelingsstoornissen (AECO). In het kader van mijn opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog mocht ik daar één dag in de vier weken samenwerken met verschillende disciplines in de zorg voor kinderen en volwassenen met zeldzame syndromen.

Wat begon als een idee tijdens de terugreis van het Cornelia de Lange wereldcongres in Bogotá, groeide uit tot een vruchtbare samenwerking waarin we medische en psychologische expertise aanvullend lieten werken.

Paul Mulder

Een unieke kans om buiten de gebaande paden te gaan en écht integraal te werken.

Mijn dank gaat uit naar Lentis en het Amsterdam UMC voor deze waardevolle mogelijkheid. En speciale dank aan Leonie Menke en Sylvia Huisman (AECO), en Alice van Dijk-Lokkart en Jan Pieter Marchal, PhD (medische psychologie Amsterdam UMC) voor hun vertrouwen, begeleiding en inspiratie.

Ideeën te over om de samenwerking in de zorg voor deze doelgroep verder te verkennen en verder te brengen!

Voor meer over alumni Paul Mulder: https://www.ppo-opleidingen.nl/docenten/docent-in-beeld/paul-mulder-over-verbinding-kritisch-denken-en-zelfbepaling?

16 juni: 2025 Kenniscentrum Kunst & Samenleving | Lectoraat Kunsteducatie Hanze | Hanze | Thomas More Hogeschool

Met trots maken we de winnaar van de Jeannette Doornenbalprijs 2025 bekend: Ineke Haakma, Henriëtte Pauwels en het hele team achter het project 'Creatief Mislukken' en de bijbehorende verhalenbundel, van harte gefeliciteerd!

🔶Over Creatief Mislukken

Een fout maken? Dat mag en ook dán hoor je er nog gewoon bij. Met hun bundel vol echte mislukkingen en creatieve opdrachten nodigt het projectteam kinderen uit om stil te staan bij wat mislukken eigenlijk is, hoe het voelt en wat je ervan kunt leren. Juist door die openheid ontstaat er ruimte om te groeien. Zo draagt Creatief Mislukken bij aan een schoolklimaat waarin iedereen zich veilig voelt om mee te doen, ook als iets even niet lukt.

Jeannette Doornenbal

🔶Over de prijs

Deze eert het levenswerk van Jeannette Doornenbal, die zich met hart en ziel inzette voor een sterk, inclusief en tolerant opvoedklimaat. Haar visie? Ieder kind heeft unieke talenten en verdient een plek waar die talenten tot bloei kunnen komen.

Jeannette Doornenbal en Ineke Haakma waren oud collega's Orthopedagogiek

8 september Saskia Damen: Vision2025, de 15de internationale conferentie over onderzoek en revalidatie van slechtzienden, is op 9 september in Florence van start gegaan met meer dan 700 deelnemers van over de hele wereld! Hoewel het alweer 26 jaar geleden is dat ik mijn eerste Vision-conferentie in New York City bezocht, is het nog steeds spannend om ons onderzoek naar doofblindheid te delen. Dank Koninklijke Kentalis en Rijksuniversiteit Groningen voor het ondersteunen.

https://vision2025florence.com/

25 september Sociale Media: Alumni Roelof Dolfijn: Een nieuw avontuur begint!

Na ruim 12 jaar met veel toewijding gewerkt te hebben bij Cosis als orthopedagoog-generalist/gedragswetenschapper, neem ik afscheid.

In die jaren mocht ik bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen en gezinnen in regio Zuid-Oost Drenthe, het opzetten van onderwijs- en zorgarrangementen, en het initiëren en ontwikkelen van innovatieve behandelprogramma's zoals GroVR (VR-behandeling) en GRIP (ouder-kindbehandeling).

Met trots kijk ik terug, maar vooral ook vooruit. Ik zet mijn werk voort in mijn eigen onderneming: VRander – een praktijk waar Virtual Reality en gedragswetenschap samenkomen om de geestelijke gezondheidszorg te vernieuwen.

www.vrander.nl

www.gedraginbeweging.nl

Korea

Oud collega en alumni Rita Zijlstra maakte begin juli een lange en tevens inspirerende reis, waarvan zij graag het verslag met anderen deelt. 'Ik kijk mijn ogen uit. Begin juli was ik voor een studiereis met Nyenrode in Seoul voor de MBA Business & IT. Zuid-Korea is één van de meest innovatieve landen in de wereld door een zeer snelle economische groei in nog geen 30 jaar.

Zuid-Korea ademt technologie: onbemande winkels, voordeuren openen met een code (sleutels bestaan nauwelijks nog) en praten met de treinconducteur gewoon in het Nederlands via een realtime vertaalhulp. Zelfs het toilet is slim en wc-papier voelt ineens als een bonus. Betalen via QR-codes.

Naast de interessante colleges op de Yonsei University mochten we mooie bedrijven bezoeken zoals Samsung SDS, AMOREPACIFIC, Hanwha Vision en als kers op de taart Embassy of the Kingdom of the Netherlands in Korea.

Wat mij opvalt is dat digitalisering hier geen keuze is. Het is leefstijl en diep verweven in alle dagelijkse dingen. In Nederland blijven digitale opties vaak hangen bij de tech-savvy en is het iets waar je voor kunt kiezen.

Maar ondanks alle digitale vooruitgang, blijft de arbeidsproductiviteit hier laag. Waarom? In gesprekken hoor ik het steeds terug: systemen sturen, mensen volgen. Er is weinig ruimte voor initiatief, leren of herstel. Alles moet sneller (pali-pali), autonomie is beperkt en de prestatiedruk torenhoog. En hoewel er ook hier een tegenbeweging ontstaat, is de 52-urige werkweek nog steeds normaal.

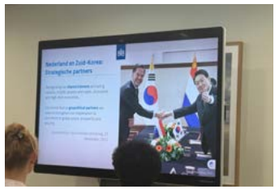

Prof Boram Do van Yonsei University laat zien dat de Koreaanse top 3 medewerkersbehoeften dezelfde zijn als in Nederland:

* Verbinding met collega's: gezien worden, gewaardeerd worden
* Tijd om samen te leren
* Meer balans tussen werk en privé

In Zuid-Korea ervaar ik dat digitaliseren vooruitgang is. Maar betekenis geven, doe je samen. Dat is precies waarom we bij Zorg van de Zaak naar Colbe gaan. Hier realiseer ik me nog meer dat Colbe een kompas is voor een samenleving die steeds digitaler wordt.

Omdat, als we niet oppassen, het menselijk contact steeds verder achterop raakt.

COLBE staat voor wat digitalisering menselijk maakt:
- Connectiviteit – écht oog voor elkaar
- Optimisme – denken in mogelijkheden
- Learning – samen blijven ontwikkelen
- Balans – ruimte voor werk én leven
- Empowerment – verantwoordelijkheid durven nemen én delenDeze beweging kunnen we alleen met elkaar maken. En hoe mooi dat we al deze vijf aspecten in deze Nyenrode-module in juli gedurende een week met elkaar hebben mogen beleven.

Aan alle groepsgenoten: dank voor alle leuke, verrassende en leerzame ervaringen. Hoe mooi om een netwerk op te bouwen waarop ik kan terugvallen op het gebied van leiderschap in een digitale wereld. Waarin elkaar leren kennen en samen ervaringen delen nog steeds de meest waardevolle ervaring is! Dank aan Prof.dr. Haico Ebbers, Margriet Huberts en Monique Poulus voor de goede organisatie.'

Rita Zijlstra

Publieksacademie 17 juni

De Academische Werkplaats EMB verzorgde een avond in het Forum in Groningen over mensen met een ernstige meervoudige beperking (EMB) en hun families. Annette van der Putten en Jorien Luijkx gaven lezingen over de betekenis van een EMB op de persoon zelf en zijn of haar familie. Nicole van den Dries-Luitwieler kwam haar ervaringen als moeder van een dochter met EMB, als onderzoeker en als zorgprofessional delen. Wat betekent het om te leven met een ernstige meervoudige beperking (EMB)? En hoe ervaren ouders, broers, zussen en zorgverleners de dagelijkse realiteit van intensieve zorg?

Met lezingen van onderzoekers Annette van der Putten en Jorien Luijkx verkenden we de ervaringen van mensen met EMB en hun gezinnen. Hoe doe je hier zorgvuldig en respectvol onderzoek naar? Welke rol spelen zorgprofessionals? En wat kunnen we leren als we écht luisteren?'

Terugkijken/luisteren kan via: https://platform.forum.nl/nl/publieksacademie-verder-kijken-dan-de-beperking

De diepte in met Allison van de Kreke:
over het onderzoeksproject Passende Zorg

Welke methoden zijn beschikbaar in de zorg en ondersteuning voor mensen met (zeer) ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen ((Z)EVMB)? Dat is onderzocht in het project Passende Zorg. Allison van de Kreke praat ons bij.

We hebben gekeken naar de beschikbare kennis over deze methoden en hoe toegankelijk deze kennis is. Uit voorgaand onderzoek bleek dat zorgprofessionals vaak een grote behoefte aan deze kennis hebben en tegelijkertijd ervaren dat dit moeilijk vindbaar of bruikbaar is. Er is sprake van versnippering van informatie en barrières bij het vinden van relevante kennis.

Allison van der Kreke

Ons onderzoek heeft veel methoden en instrumenten gevonden die worden gepresenteerd als passend voor mensen met (Z)EVMB, in totaal 150 verspreid over 22 vindplekken.

Lees hier meer: https://aw-emb.nl/verhalen/de-diepte-in-met-allison-van-de-kreke-over-het-onderzoeksproject-passende-zorg

Vraag het de onderzoeker: wat is literatuuronderzoek?

Eén van de eerste onderzoeken die vaak wordt uitgevoerd wanneer een nieuw project begint is een literatuuronderzoek. Maar wat is nou precies het nut hiervan? En hoe steekt het in elkaar? Onderzoeker Karsten Knol legt het uit en geeft hiermee ook een update over het literatuuronderzoek

van het onderzoeksproject Eenzaamheid in nabijheid, licht op mantelzorgers.

Bij een literatuuronderzoek wordt gebruik gemaakt van onderzoeken die al gepubliceerd zijn. Je kunt het zien als een beknopt overzicht van de bestaande wetenschappelijke kennis over een bepaald onderwerp. Deze onderzoeken worden als de meest betrouwbare vorm van kennis beschouwd. Of, zoals onderzoekers het uitdrukken: literatuuronderzoeken staan bovenaan de piramide van evidence-based onderzoek."

Waarom?

'Een literatuuronderzoek informeert de onderzoeker over de belangrijkste bevindingen van onderzoeken die al over een bepaald onderwerp zijn uitgevoerd. Daarnaast helpt het de onderzoeker om snel een expert te worden over de huidige stand van zaken én om te ontdekken waarover nog kennis ontbreekt (knowledge gap).'

Hoe gaat dat bij jouw onderzoek?

'Ik onderzoek eenzaamheid bij mantelzorgers. In dit onderzoeksproject willen we een aantal onderzoeken uitvoeren om beter te begrijpen hoe dit in elkaar steekt. Maar er is ook al veel onderzoek gedaan naar dit thema. Daarom beginnen we met literatuuronderzoek, om een overzicht te krijgen van de huidige kennis over dit onderwerp uit eerdere onderzoeken. Dit betekent dat wij onze eigen onderzoeken kunnen baseren op een wetenschappelijke basis - welke factoren zijn bijvoorbeeld in eerdere onderzoeken significant (bewezen) bevonden - en zorgen wij ervoor dat wij geen onderzoek uitvoeren dat al gedaan is.' Lees meer: https://aw-emb.nl/verhalen/vraag-het-de-onderzoeker-wat-is-literatuuronderzoek

Maartje van Uffelen en Arjen van Assen praten je in deze clip bij over het onderzoek dat zij doen naar de motorische ontwikkeling en vaardigheden van kinderen met een grote ontwikkelingsvertraging.

https://www.youtube.com/watch?v=lIWdk3K19h0

Petra Poppes meldde:

'Suzanne Jansen en ik zijn gevraagd om tijdens een webinar van ZeldSamen wat te vertellen over Programma Perspectief en de mogelijke bijdrage hiervan aan regie van kinderen in het dagelijks leven. Hoe zorg je dat je kind dat niet goed kan praten door een ontwikkelingsstoornis zich begrepen voelt? Hoe stimuleer je de eigen regie, zodat jou kind duidelijk kan maken welke ondersteuning het wil?

ZeldSamen organiseerde dit webinar samen met de AcademischeWerkplaats EMB voor de doelgroep van ZeldSamen, kinderen met een ontwikkelingsstoornis door een zeldzame genetische afwijking, de ouders en de zorgprofessionals.

zeldsamen
netwerken voor zeldzame genetische syndromen

Meedoen, hoe is dat voor mensen met EMB? Het is niet altijd duidelijk wat participatie van mensen met EMB inhoudt. Het is niet per se altijd groots en meeslepend. Het zijn vaak de kleine dingen die van grote betekenis zijn, waarbij ondersteuning vanuit de omgeving onmisbaar is. Op basis van het onderzoek van Gineke Hanzen naar participatie van mensen met EMB is een filmpje gemaakt met inspirerende voorbeelden, zoals de inzet van een leasekonijn.

https://aw-emb.nl/producten/participatie-meedoen-meetellen-en-meemaken

Ankelien Schippers

Hoe kunnen we het gevoel van verbondenheid met onze relaties versterken? Om erachter te komen hoe 'de ander' daar over denkt, organiseerden we een Relatiedag. Drijvende kracht hierachter is de in 2024 aangestelde kennismakelaar Ankelien Schippers, die zich specifiek richt op het ontwikkelen van de community en netwerkstrategieën van de Academische Werkplaats EMB. De Relatiedag in Zutphen was hiervan een vliegende start, waarbij we veel waardevolle input hebben gekregen van ons netwerk, onder andere over thema's als inclusie, onderwijs en het inzetten van ervaringsdeskundigen.

https://aw-emb.nl/nieuws/eerste-relatiedag-aw-emb

Goodbye bridges and streets of Newcastle! Het waren mooie dagen tijdens de UK Implementation Society Meeting en het European Implementation Event 2025. Many thanks to the organizers and EIC board for organizing these inspriring events and the welcoming atmosphere!

Een paar persoonlijke highlights uit de keynotes die ik meenam naar huis:

"Trust is the glue that links people, things, and their contexts" (Carl May).

"We can do better, more impactful Implementation Science if we recognise the relational work as its core (not the periphery) and the people who do it". (Annette Boaz)

"Knowledge mobilisation is relational, engaged and integrative work" (Hannah Durant)

Vertrouwen en relatieopbouw werden in veel presentaties en werkgroepen genoemd als sleutelbegrippen voor implementatie. Dit sluit helemaal aan bij de visie van de Academische Werkplaats EMB en mijn eigen aanpak als kennismakelaar. Mooi om op dit congres bevestigd te krijgen dat een brede groep experts deze visie deelt.'

Van 18 tot en met 20 september stond het 'European congress on mental health in intellectual disabilities (EAMHID)' op de agenda. Dit keer in het mooie Gent. Een congres niet alleen voor, maar ook door onderzoekers, zorgprofessionals, naasten en mensen met een beperking. Door een combinatie van theoretische en praktische symposia en workshops was het programma aantrekkelijk voor iedereen. Het motto 'nothing about us without us' werd goed toegepast zonder af te doen aan het delen van wetenschappelijke kennis. Het was mooi om te zien dat er werd gekeken naar de talenten van mensen met een beperking en hoe zij die tijdens het congres konden inzetten. Zo was Glorian van Konekt met zijn vlotte babbel en vrolijke en open karakter eigenlijk het gezicht van EAMHID, vertelden sommigen tijdens symposia over het onderzoek waar zij aan meewerkten en werden anderen weer ingezet voor hun danstalent.

Tijdens dit congres mocht ik, Lotte Piekema, samen met Noud Frielink, Hannah van Alem, Eline Wagemaker en Esmee Adam een symposium geven over digitale en technologische inclusie. Een leuke samenwerking tussen verschillende academische werkplaatsen en universiteiten. Samen keken we naar sociaal internetgebruik, digitaal contact en de implementatie van technologie bij mensen met een beperking. Zelf mocht ik iets vertellen over mijn onderzoek naar de faciliterende en belemmerende factoren bij de inzet van technologie voor mensen met een (zeer) ernstige verstandelijke en meervoudige beperking ((z)evmb). Uit ons onderzoek blijkt dat er zes factoren zijn die een belangrijke rol spelen bij de inzet van technologie en die ook veranderbaar zijn. Door deze factoren verder te bekijken kunnen we in de toekomst wellicht de inzet van technologie voor mensen met (z)evmb verbeteren.

Tijdens de Week tegen Eenzaamheid hebben Jorien Luijkx, Karsten Knol en Vera Knapen (OU) een webinar "Als zorgen eenzaam voelt" gegeven. Het webinar was georganiseerd door EMB Nederland, 2CU, KansPlus, Sien en Dit Koningskind. In het webinar vertelden de onderzoekers over het onderzoeksproject "Eenzaamheid in Nabijheid: licht op mantelzorgers". Zij presenteerden een overzicht van het onderzoek naar eenzaamheid bij mantelzorgen, met speciale focus op de ervaringen van ouders en jongvolwassenen, twee van de doelgroepen in het onderzoek. Hoewel er al enige kennis is over de ervaringen van mantelzorgende ouders, zijn de ervaringen van ouders van kinderen met EMB nog veelal onbekend.

Na de presentatie van de onderzoekers ging de groep dan ook uiteen in kleine groepjes, zodat de ouders hun eigen ervaringen en inzichten konden delen. Hieruit bleek dat eenzaamheid een veel voorkomend thema is onder deze ouders en dat op verschillende momenten en vormen voorkomt. Vooral de nieuwe en onbekende wereld waar ze in belandden geeft gevoelens dat ze er alleen voor staan. Ook deelden ze tips aan elkaar hoe ze omgaan met de zorgtaak en hun eigen welzijn. Al met al was het een geslaagde avond. Ben je nu ook benieuwd naar het onderzoek? Bekijk de website https://eenzaamheidbijmantelzorg.nl/ of mail eenzaamheidbijmantelzorg@rug.nl

Karsten Knol

Op maandag 27 oktober was er een interessante lezing van kinderneuroloog Dr. Michiru Sasaki: "Bridging

Parent and Physician for Children with Profound Intellectual and Multiple Disabilities".

Dr. Michiru Sasaki is kinderneuroloog bij Hokkaido Ryoiku-en (Japan), een instelling voor kinderen en volwassenen met ernstig meervoudige beperkingen (EMB).

Hij doet onderzoek naar de communicatie tussen ouders en medische professionals rondom complexe medische beslissingen voor kinderen en volwassenen met EMB. In de week van 27 t/m 31 oktober bracht hij een bezoek aan de AW EMB in Groningen.

Erica Kamphorst

Erica Kamphorst is binnen de RuG werkzaam bij de sectie Orthopedagogiek & Klinische Onderwijskunde — Ortho, Leer-, Onderwijs- en Ontwikkelingsproblemen. Zij is in 2022 gepromoveerd op longitudinaal onderzoek naar schoolrijpheid, met specifieke aandacht voor motorische vaardigheden.

In haar huidige onderzoek richt zij zich op het vormgeven van inclusieve omgevingen voor het (jonge) kind, waarbij het bevorderen van participatie en een gevoel van erbij horen centraal staat. Erica verbindt wetenschappelijke inzichten graag direct aan de praktijk, wat onder meer tot uiting komt in haar bijbaan als dansdocent voor jonge kinderen.

Ze deelt graag met de alumni het volgende:

Een andere blik op schoolrijpheid

Met veel plezier gaf ik onlangs een interview over een onderwerp dat mij enorm aan het hart gaat: de schoolrijpheid van jonge kleuters.

In het gesprek deel ik inzichten uit mijn promotieonderzoek én mijn ervaring als dansdocent en onderzoeker. Wat mij betreft draait het niet zozeer om de vraag of een kind schoolrijp is, maar hoe we als leerkrachten kunnen aansluiten bij wat het jonge kind nodig heeft.

Dank aan Kleuterzaken voor de ruimte om hierover te vertellen! Benieuwd naar het interview?

Zijn jonge kleuters steeds vaker minder schoolrijp? En hoe kom je als leerkracht tegemoet aan hun pedagogische behoeften? Erica Kamphorst, universitair docent orthopedagogiek en dansdocent, deed promotieonderzoek naar schoolrijpheid van driejarigen en deelt regelmatig inspirerende inzichten op dit gebied. "Als leerkracht in het kleuteronderwijs zou ik de vraag helemaal loslaten of een kind wel of niet schoolrijp is." Kleuters hebben steeds vaker moeite om hun draai te vinden in een schoolse situatie, omdat ze niet schoolrijp zijn. Dit levert extra uitdagingen op voor leerkrachten in het kleuteronderwijs." 80 procent van de schoolleiders gaf dit vorig jaar aan in een enquête van de Academie en Vakvereniging Schoolleiders. Als mogelijke oorzaken worden onder andere maatschappelijke ontwikkelingen, social media en de coronapandemie genoemd.

Lees meer via deze link: https://www.kleuterzaken.nl/110-3884_h1-Een-andere-blik-op-schoolrijpheid-h1

Nieuwe perspectieven op inclusie

Karsten Knol

Eind augustus had ik al de geweldige kans om de EARLI2025-conferentie in Graz bij te wonen! Ik presenteerde een systematisch overzicht van overgangspraktijken voor kinderen met extra ondersteuningsbehoeften. Of, in meer toepasselijke termen: hoe kunnen we kinderen helpen de kloof tussen kleuterschool en school te overbruggen? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat ze een soepele overgang hebben, een gevoel van verbondenheid krijgen en optimaal kunnen deelnemen?

Naast mijn eigen presentatie werd ik geïnspireerd door diverse sessies over inclusie, vroegschoolse educatie en wiskundeonderwijs.

Research output Ortho 1 november 2024 t/m 22 september 2025

A report made in Pure. Prepared by: Margreet Degen-Klabou (M.R.Degen@rug.nl), 22/09/25 12:43

Article

Bakkum, L., Piekema, L., Douma, L., Schuengel, C., Sterkenburg, P., Adam, E., ten Brug, A., Frielink, N., Embregts, P., & Tharner, A. (2024). Pushing the boundaries of digital social contact: Experiences of people with disabilities and their social networks during the COVID-19 pandemic. Journal of Intellectual Disabilities, 28(4), 940-961. https://doi.org/10.1177/17446295231210021

Batstra, L., & Timimi, S. (2024). Is more psychotherapy a dead horse? An essay on the (in)effectiveness of individual treatment for mental suffering. PLOS Mental Health , 1(7), Article e0000194. https://doi.org/10.1371/journal.pmen.0000194

Cui, J., Olthof, M., Hasselman, F., & Lichtwarck-Aschoff, A. (2025). Examining the research methods of early warning signals in clinical psychology through a theoretical lens. BMC Psychiatry, 25(1), Article 261. https://doi.org/10.1186/s12888-025-06688-5

Cui, J., Hasselman, F., Olthof, M., & Lichtwarck-Aschoff, A. (2025). Understanding types of transitions in clinical change: An introduction from the complex dynamic systems perspective. Journal of psychopathology and clinical science, 134(4), 469-482. https://doi.org/10.1037/abn0000991

Deding, J., & Minnaert, A. (2024). Improving child outcomes and quality in Early Childhood Education and Care through implementation of professional development: A meta-systematic literature review of pre- and in-service approaches. Advances in Social Sciences Research Journal , 11(12), 33-65. https://doi.org/10.14738/assrj.1112.17997

de Vries, W., Batstra, L., & van Assen, A. (2025). Exploring concept creep: Youth's portrayal of ADHD on Tiktok. SSM - Mental Health, 8, Article 100489. https://doi.org/10.1016/j.ssmmh.2025.100489

Dijkstra, S., Marseille, B., Tromp, B., & Zijlstra, E. (2025). Het wetsvoorstel Wet versterking waarborgfunctie Awb en het hoorrecht voor kinderen. Nederlands Juristenblad NJB, 2025(26), 2126-2131. Article NJB 2025/1999.

Douma, I., Minnaert, A., Grietens, H., & de Boer, A. (2025). How do they see themselves? The self-concept of students with intellectual or behavioural disabilities in special education. International journal of disability development and education, 72(5), 908-923. https://doi.org/10.1080/1034912X.2024.2370798

Douma, I., Warrens, M. J., de Boer, A., & Minnaert, A. (2025). Predicting peer acceptance among students with and without special educational needs in secondary educational settings. Frontiers in Developmental Psychology, 3, Article 1380004. https://doi.org/10.3389/fdpys.2025.1380004

Enninga, A., Post, W., Waninge, A., & van der Putten, A. (2025). Construct validity of an adult pain observation scale for people with profound intellectual and multiple disabilities: The APOS-PIMD. Journal of intellectual & developmental disability. Advance online publication. https://doi.org/10.3109/13668250.2025.2531706

Zo maar een voorbeeld pagina van de vele publicaties die het afgelopen jaar bij Orthopedagogiek RuG zijn voorbereid. De complete lijst vind je hier:

https://www.rug.nl/gmw/organisation/collaboration/alumni/15-pure-research-outputs-ortho.pdf

Bladergroen gebouw

De Groninger Internetkrant kwam op 6 november met een bericht die mij deed glanzen:

'Nieuw RUG-gebouw aan Bloemsingel heet vanaf nu 'Bladergroen Building'

Het nieuwe gebouw van het University College Groningen aan de Bloemsingel heet vanaf nu 'Bladergroen Building', vernoemd naar Wilhelmina Bladergroen. Het monumentale pand wordt momenteel grondig vernieuwd en verduurzaamd en aan de noordzijde uitgebreid met een nieuw gebouw. Het pand moet in

de zomer van 2027 klaar zijn voor gebruik en biedt dan onderdak aan zo'n 400 medewerkers en studenten.

University College Groningen is sinds 2014 een faculteit van de RUG met een uniek bachelor-programma waarin studenten grotendeels hun eigen studieprogramma kunnen samenstellen.'

Bij de keuze van de naamgeving zijn zowel het faculteitsbestuur GMW als het bestuur van UCG niet betrokken geweest en is het de keuze van een speciale commissie geweest.

Professor Bladergroen kreeg, nadat ze al vele jaren actief was als lector Ontwikkelingspsychologie, in 1966 het professoraat Orthopedagogiek bij de Rijksuniversiteit aangeboden met als opdracht deze studie van de grond te krijgen. Tot haar emeritaat in 1978 bleef ze verbonden aan wat destijds het Instituut voor Orthopedagogiek was. (H.K.)

https://gic.nl/nieuws/nieuw-rug-gebouw-aan-bloemsingel-heet-vanaf-nu-het-bladergroen-building?

Oproep

Hoe kunnen we met elkaar voorzichtig terughoudend zijn met psychische classificaties en behandelingen bij jeugdigen met milde problematiek, zodat specialistische zorg bewaard blijft voor de kinderen en gezinnen die dat het hardste nodig hebben?

Vanuit de afdeling Orthopedagogiek van de Rijksuniversiteit Groningen onderzoeken we dit vraagstuk aan de hand van het Stepped Diagnosis- model, ontwikkeld door de Amerikaanse psychiater en hoogleraar Allen Frances en Laura Batstra.

We zijn op zoek naar onderwijsprofessionals, zorgprofessionals en ervaringsdeskundigen (en hun ouders) die hierover hun kennis en ervaringen willen delen.

Bent u

-onderwijsprofessional, eerstelijnszorgprofessional of ervaringsdeskundig

-én 18 jaar of ouder

dan nodigen wij u van harte uit om de kennisclip hieronder te bekijken en vervolgens de enquête in te vullen. Dit kost u in totaal ongeveer een half uur.

Wij vragen in de enquête geen persoonsgegevens, behalve of u de vragen als zorgprofessional, onderwijsprofessional of ervaringsdeskundige invult. Uw antwoorden zullen niet te herleiden zijn tot uw persoon.

De resultaten van het onderzoek zullen worden beschreven in een wetenschappelijk artikel, zowel in het Nederlands als in het Engels. Daarnaast wordt een rapport gepubliceerd op LinkedIn.

Geïnteresseerden diegeen eerstelijnszorg- of onderwijsprofessional of ervaringsdeskundige zijn, kunnen de enquête niet invullen maar wel de kennisclip bekijken. Deel dit bericht en de kennisclip ook gerust met anderen in uw netwerk.

Kennisclip: https://lnkd.in/epyFbZ7Z

Link naar enquête: https://lnkd.in/eGMR3zhb

Alvast hartelijk dank voor uw tijd en moeite

Met vriendelijke groet,

Eva van Dijk, Sanne te Meerman, Laura Batstra en masterstudenten Orthopedagiek.

Collaborative Project on Child Welfare Inequalities and Public Engagement Event

We are pleased to announce an exciting new collaborative project between the University of Groningen (UG) and University of Hamburg (UHH) addressing the urgent issue of child welfare inequalities in the Netherlands and Germany. This cross-national initiative, led by Mónica López López (UG) and Stefan Köngeter (UHH) brings together researchers, policymakers, practitioners, care-experienced youth, and PhD researchers to critically reflect on and tackle the systemic inequalities embedded within child protection and welfare systems.

Child welfare inequalities refer to the unequal experiences and outcomes faced by children and families due to social identities and structural circumstances, shaped by broader systems of racism, classism, ableism, xenophobia, and heteronormativity.

Marginalized groups such as racialized minorities, LGBTQIA+ youth, children with disabilities, migrant children, and those living in poverty are disproportionately involved in care systems and often experience inadequate responsive services and poorer long-term outcomes.

This project takes a comprehensive, multi-layered approach by addressing inequalities at the professional, organizational, and policy levels. It aims to challenge and reform practices and policies that sustain disadvantage and intensify marginalization of children and families in child welfare systems.

The project will officially launch with a public engagement event on January 30, 2026, in Groningen. This event will feature expert presentations, discussions, and voices from care-experienced individuals, offering a dynamic platform for knowledge exchange and community engagement. Participants will explore key themes such as intersectional inequalities, decision-making in child protection, organizational transformation, and inclusive policy frameworks.

If you are interested in learning more or wish to get involved in this initiative, please contact Mónica López López at m.lopez.lopez@rug.nl. We welcome your participation and collaboration!

Book Queer and In Care: Journeys through Care Being Young and LGBTQIA+

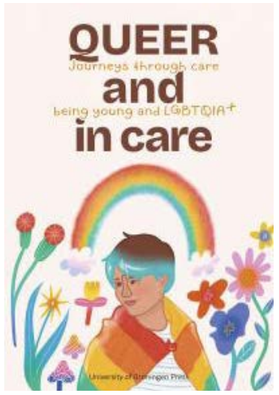

The launch of the book Queer and In Care: Journeys through Care Being Young and LGBTQIA+, coordinated by Mijntje ten Brummelaar, took place on September 26th, with a special double event in Groningen. The first part was held at the House of Connections in the afternoon, followed by a vibrant presence at the European Researchers' Night at the Groningen Forum. These events celebrated the voices and experiences of young queer people in care with a diverse group of authors sharing stories of resilience, resistance and community.

Queer and In Care is a powerful resource co-created by researchers, professionals, and care-experienced LGBTQIA+ youth from various places around the world. It sheds light on what it means to be young, queer, and in care, offering support and empowerment for readers navigating similar experiences.

Queer and In Care is part of a rich research line, led by Mónica López López and Mijntje ten Brummelaar, on LGBTQIA+ youth nurtured over the past 10 years at the University of Groningen's department of pedagogical and educational sciences.

This research line includes several national and international projects aimed at developing more inclusive and affirming services for LGBTQIA+ youth.

If you are a professional working with youth, it is very likely that you are already supporting LGBTQIA+ young people, and this book can be an excellent resource to deepen your understanding, improve your practice, and help create more inclusive and affirming services for this diverse group.

The book is available online for free. You can read and download the English version here (Dutch and Spanish versions will be available soon!): https://books.ugp.rug.nl/ugp/catalog/book/234

Follow us on Instagram at @queering.care for updates, stories, and future events related to the book and our ongoing work with queer youth.

4Mijl

Op een regenachtige zondagmiddag in oktober was het tijd voor het grootste loopfeest van Noord-Nederland, de 4 Mijl van Groningen. De afdeling Orthopedagogiek kwam met 14(!) hardlopers opdagen, gekleed in hun prachtige nieuwe RUG-hardloopshirts. Het weer was misschien somber, maar de sfeer was geweldig. Toen we over de startlijn gingen, braken zelfs een paar zonnestralen door. Iedereen vertrok in zijn eigen tempo, sommigen met als doel om tot het gaatje te gaan, anderen gewoon om plezier te hebben en van de sfeer te genieten.

Het was een groot succes: er werden persoonlijke records verbroken, grenzen verlegd, uitdagingen overwonnen en veel plezier beleefd. Na afloop vierden we onze prestaties met een welverdiend drankje, hoewel we daarvoor wel even in de regen moesten wachten. Ook veel dank aan alle collega's die ons kwamen aanmoedigen. Tot slot wil ik nog een speciale vermelding maken voor de moeders van de afdeling die hebben meegedaan. De meesten van hen hebben het parcours van 6,4 kilometer van Haren naar Groningen sneller afgelegd dan veel jongere promovendi! Moeder zijn geeft je echt superkrachten.

Volgend jaar zijn we er weer, met een nog groter team, nog meer enthousiasme en nog meer persoonlijke records!

Met vriendelijke groet,

Karsten Knol

Oratie Anke de Boer

Op vrijdag 14 november 2025 hield Anke de Boer haar oratie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Als bijzonder hoogleraar in gespecialiseerd en inclusief onderwijssprak zij over wat er nodig is om inclusief onderwijs écht mogelijk te maken.

Anke de Boer is per 1 november 2024 benoemd tot bijzonder hoogleraar bij de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen. Haar leerstoel, gericht op orthopedagogiek en klinische onderwijskunde, is ingebed bij RENN4, een organisatie voor gespecialiseerd onderwijs. Met haar onderzoek wil De Boer beter begrijpen wat er nodig is om te komen tot een inclusieve leeromgeving voor leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoefte op het gebied van leren en gedrag.

Praktische uitdagingen in de klas

Hoewel het beleid inzet op meer inclusiviteit in het reguliere onderwijs, blijkt dit in de praktijk lastig uitvoerbaar.

De Boer: "Landelijke cijfers en data uit onze eigen organisatie laten zien dat veel leerlingen in het gespecialiseerd onderwijs geen plek vinden in het reguliere onderwijs. Scholen beschikken vaak niet over de juiste handvatten en het systeem is daar niet op ingericht."

Van praktijk naar onderbouwing

In haar oratie Bruggen bouwen: Een verhaal over het fundament voor bouwstenen en gereedschap voor een inclusieve leeromgeving benadrukte De Boer dat het nodig is om beter inzicht te krijgen in hoe gespecialiseerd en regulier onderwijs met elkaar verbonden kunnen worden.

Dat vraagt volgens haar om een werkwijze die gebaseerd is op kennis en onderzoek, én om een sterke samenwerking tussen wetenschap, beleid en praktijk. "Voordat we interventies breed invoeren, moeten we eerst beter begrijpen wat werkt, voor wie en onder welke omstandigheden. Tegelijkertijd moeten we onderzoek laten aansluiten bij de vragen uit de praktijk en de resultaten vertalen naar relevant beleid."

Ruimte voor meer dan alleen leerprestaties

Inclusief onderwijs gaat volgens De Boer niet alleen over cognitieve ontwikkeling. "Het gaat er ook om dat leerlingen zich geaccepteerd voelen, een positief zelfbeeld ontwikkelen en een plek weten te vinden in de maatschappij en op de arbeidsmarkt. Met mijn leerstoel wil ik daar een bijdrage aan leveren."

Met dank aan afdeling Communicatie GMW

Hans Knot 50 jaar verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, Orthopedagogiek

Hans Knot

In augustus 2025 was Hans Knot 50 jaar verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, Orthopedagogiek. We hebben deze mijlpaal samen met hem op 13 november gevierd. Maar wie is Hans Knot eigenlijk?

Wie is Hans Knot?

Achter die naam zit een persoon die in 1975 begon met zijn werkzaamheden bij de universiteit en altijd honkvast is gebleken. In eerste instantie werd hij door de toenmalige professor Bladergroen aangenomen omdat hij zo'n mooi pak aan had tijdens het sollicitatiegesprek. Wel kwam hij destijds met de nodige diploma's binnen: bibliothecaris, bedrijfsarchivaris en historisch documentalist. Hij hield zich in het begin bezig met het opzetten en runnen van de bibliotheek voor Orthopedagogiek en eind 1977 heeft hij ook de audiovisuele dienst voor de afdeling opgezet. Niet alleen werd er een archief aangelegd van de zogenaamde 'open net' opnamen maar ook werden er in de loop der decennia vele honderden kinderen op video opgenomen tijdens testafnames.

Hij runde later het Documentatiecentrum voor PEDOK, gevestigd in kamer 080 bij het Ambulatorium, waar je een schat aan materiaal kon raadplegen en lenen. Stageverslagen, bachelorwerkstukken, masterthesissen, test- en leermateriaal, video's en dvd's en veel meer. Hans was verantwoordelijk voor het beheer van het gehele gebouw en heeft samen met een aantal collega's bijgedragen aan de renovatie van het gebouw aan de Grote Rozenstraat. Verder zorgde hij voor de dagelijkse gang van zaken. Een wakend oog had hij voor allerlei zaken die stuk gingen, de netheid van het gebouw, de bevoorrading van de pantry's. Wanneer een nieuwe medewerk(st)er in dienst kwam, was Hans verantwoordelijk voor de opvang en introductie van deze persoon.

Hans was vele jaren eindverantwoordelijk voor het organiseren van allerlei activiteiten gericht op de beroepsvoorbereiding, daarbij bijgestaan door een paar fantastische studenten. Per jaar werden er rond de 60 gastcolleges georganiseerd, werden excursies geregeld in het werkveld en extra cursussen gegeven zoals 'Sociale Vaardigheidstraining' en 'Vingeralfabet'.

Die activiteiten konden vooral mogelijk worden gemaakt doordat Hans in de afgelopen decennia een groot netwerk heeft opgebouwd binnen het werkveld, dat hij zeer goed onderhoudt. Praktisch alle mensen die tijdens zijn werkzame leven een gastcollege gaven, deden dit geheel gratis. Daarvoor in ruil kregen ze wekelijks televisie tips en andere aankondigingen als die van speciale lezingen, congressen en dergelijke en werden er vanuit het werkveld wekelijks diverse vacatures via Hans weer het werkveld ingestuurd.

Hans was ook verantwoordelijk voor de organisatie en uitvoering van een jaarlijkse studiereis naar Engeland, waarbij een week lang diverse instellingen werden bezocht, evenals ontspannende activiteiten werden gedaan zoals een stadsrondleiding verzorgd door Hans. Door al deze reizen, maar ook zijn grote liefde voor Londen, was dat wel hem toevertrouwd. Inmiddels heeft hij de 100ste keer in London bijna bereikt.

En voor veel studenten zal het door Hans georganiseerde introductieweekend een dierbare herinnering aan het studentenleven zijn. Liefst 35 jaar organiseerde hij dit weekend voor de tweedejaars studenten. Hij was ook de adviseur van de buitenlandreis die door ODIOM werd georganiseerd. Tenslotte, wat PEDOK betreft, was Hans ook jarenlang coördinator buitenlandstages. Hij hielp de student, die naar het buitenland wilde, optimaal op weg en onderhield tijdens de stageperiode contacten met de student (en regelmatig ook diens ouders) om het een en ander in goede banen te kunnen leiden en tot steun te kunnen zijn.

Na zijn pensionering bleef Hans als vrijwilliger bij orthopedagogiek betrokken. Zo is hij verantwoordelijk voor de alumnivereniging, onderhoudt hij de facebookpagina van ortho voor studenten en alumni, helpt hij congressen te organiseren, is hij lid van de Erfgoedcommissie van GMW en is hij aanjager en eindredacteur van de Alumni Nieuwsbrief, die twee keer per jaar verschijnt. Daarnaast staat hij iedereen die dat wil met raad en daad terzijde – inmiddels al 50 jaar!

Hans Knot Ridder

Hans heeft echter ook altijd een heel actief leven buiten de RuG gehad. Al sinds de jaren zeventig besteedde Hans een groot deel van zijn overige wekelijkse tijd aan historisch media-onderzoek. Hij was hoofdredacteur van een mediablad en redacteur van een online journal for media and music culture - een samenwerking tussen medewerkers van de universiteit Groningen en de Vrije Universiteit Amsterdam; schreef en schrijft voor internationale tijdschriften en heeft in de afgelopen decennia tientallen boeken het licht laten zien. Ook werkte hij mee aan vele radioprogramma's in binnen- en buitenland. Deze werkzaamheden als mediahistoricus gebeuren al die jaren op vrijwillige basis en in 2009 is hij benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau, wegens zijn verdiensten als mediahistoricus als wel zijn decennialange activiteiten voor Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde, en Orthopedagogiek in het bijzonder.

Hans Knot (actueel)

Maar er is meer dan werk en hobby. Hans is trotse vader en opa.

November 2025 Miranda Cazemier van den Berg en Jana Knot-Dickscheit

GMCP Netwerkmiddag Expertisecentrum GMCP
26 maart 2026
Verbinden - Verdiepen - Verbeteren

In 2026 bestaat het Expertisecentrum Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problemen (GMCP) vijf jaar, een bijzondere mijlpaal die we graag samen met jou vieren op onze netwerkmiddag!

We kijken terug op wat we samen hebben bereikt, verdiepen ons in actuele inzichten en werken aan nieuwe verbindingen voor de toekomst. Laat je inspireren door onze sprekers, leer van ervaringsdeskundigen en ga naar huis met nieuwe ideeën en concrete handvatten om direct in de praktijk toe te passen.

Een middag vol inspiratie, verdieping en verbinding

- Ontmoet professionals, onderzoekers, ervaringsdeskundigen en beleidsmakers.
- Volg praktische workshops met direct toepasbare inzichten.
- Laat je inspireren door keynotes over samenwerking, complexe hulpvragen en veranderprocessen.
- Geniet van een lunch en afsluitende borrel: dé momenten om te netwerken en samenwerkingen te versterken.
- **Accreditatie: SKJ en NVO** (wordt aangevraagd)

Praktische informatie

Datum | donderdag 26 maart 2026

Tijd | 11:30 – 18:00 (lunch, koffie, borrel)

Locatie | Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen, Grote Kruisstraat 2

Kosten | 150 euro pp

Interesse? Er is een beperkt aantal plekken, dus meld je snel aan via onderstaande link: https://santu.com/dxn311

Meer weten over het Expertisecentrum?
Neem een kijkje op onze website:
https://www.rug.nl/gmw/expertisecentrum-gmcp/

Sprekers & Programmaoverzicht

12:00 | Start & welkomstwoord door dagvoorzitter **Janneke Metselaar**

~

Kustaw Bessems | Adviseur voor overheden & columnist
Hoe je het systeem verandert door vanuit de samenleving te denken en te werken

Jorien Luijkx | Rijksuniversiteit Groningen
Samen werkt het beter: ervaringen van ouders in de samenwerking met professionals

Jana Knot-Dickscheit | Rijksuniversiteit Groningen, hoofd Expertisecentrum
Hoezo complex? Hulp aan gezinnen met meervoudige en chronische problemen

~

14:00 | **Workshops**: Twee rondes, twaalf keuzes, met onder andere:

Een geografie van armoede
Sander van Lanen (Rijksuniversiteit Groningen) & Erik Meij (CMO STAMM)

Traumabehandeling voor gezinnen met complex trauma in een klinische setting: Kind In Gezond Systeem (KINGS)
Lysbert Zeinstra (Erasmus Universiteit) & Henriët Scholts (Accare)

Onderwijs en de transformatie van de JeugdzorgPlus: Best practices voor onderwijs aan jongeren met (risico op) schooluitval
Armaghan Efat (Academische Werkplaats Risicojeugd) & Dafne Smit (Academische Werkplaats Risicojeugd/ iHub)

GMCP | jenn